

Tabor

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov
TABOR je last in vestnik Tabora SPB. — Mnenja Tabora SPB
predstavljajo članki, ki so podpisani od Glavnega odbora.

Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič
Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo
lic. Ivan Korošec, upravnik Božo Šušteršič.

TABOR is the voice of the Confederation of the United Slovene
Anticommunists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los
Anticomunistas Eslovenos Unidos.

Director: Ing. Antonio Matičič,
Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.
Propietario: lic. Ivan Korošec

Composición, diagramación y armado:

MALIVILKO - Telefax: (54-1) 362-7215

Impresión: Talleres Gráficos VILKO S. R. L., Estados Unidos 425
(1101) Buenos Aires, Argentina, Tel. 362-7215/1346

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual N° 321.385.

NAROČNINA: Argentina \$ 15.- Južna Amerika, Evropa
in Avstralija 12 dolarjev; ZDA in Kanada 18 dolarjev
(zračno paketi).

Letalska naročnina za vse države 20 dolarjev (US).

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte
na naslov: Inž. Anton Matičič, Río Colorado 1806
(1686) Hurlingham — Buenos Aires — Argentina
Tel. 665-6654.

**KO „TABOR“ PREBERETE,
POŠLJITE GA V DOMOVINO!**

*Svobodni sveta
združite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!*

Januar-februar 1994 • Buenos Aires • Enero-Febrero 1994

DUŠAN DIMNIK

Laž je laž. Prevara je prevara. Resnica je resnica.

Kadar koli prebiramo domovinsko časopisje in revije, zasledimo kratice, ki se kot rdeča nit vleče iz meseca v mesec, iz leta v leto, iz desetletja v desetletje. In to že vse od medvojnega časa, vse od takrat, ko so že sproženo revolucijo komunisti zakrinkali z Osvobodilno fronto oz. NOB. Mirno moremo trditi, da se še dandanes pri pisanju zgodovine komunistični zgodovinarji krčevito trudijo, da bi takratno revolucijo in državljansko vojno predstavili in potrdili kot osvobodilno borbo naroda proti okupatorju in da je pri tem komunistična partija imela poglavitno in vodilno vlogo.

Le malokateri so se takrat ob začetku zavedali, kam in kako pes taco moli! Ne vemo, kdo je oče te vsekakor uspešne prevare. Prevara nam postane jasna, če pomislimo in se zavedamo, da komunistična ideologija in taktika poznata in uporabljata več jezikov; enega za svojo, strogo zaupno uporabo, druge pa za komuniste in nasprotnike, ki tako avtomatsko postanejo koristna budala, če ne še kaj hujšega.

Tako nastane vprašanje, oziroma moramo razložiti, kaj naslov NOB pravzaprav pomeni. V splošnem uporabnem jeziku poznamo pod pojmom naroda ljudstvo iste krvi in jezika, ki živi iz generacije v generacijo na istem prostoru in predaja svoje etnične posebnosti iz roda v rod. Osvobodilno je pa vse, kar hoče vrniti svobodo zatiranim in nesvobodnim. Borba je pa lahko hladna, samo z besedami, ali pa vroča t. j. z orožjem, kar je boj za življenje ali smrt.

Tako naj bi bilo tolmačenje navadnega zemljana kratice NOB, katero se pa popolnoma spremeni, če poznamo in razumemo komunistično koncepcijo naroda, ki je sicer zelo preprosta, pa zato zelo varljiva. Narod predstavljajo samo oni, ki so sprejeli komunistično idejo in so ji popolnoma predani. Če tako gledamo na medvojna dogajanja s tega stališča, nam postane jasno, zakaj smatrajo komunisti vse, kar se je zgodilo, za NOB. Njih voditelji in ideologi so se tega ves čas absolutno zavedali, za nižjo rajo bi pa taka definicija bila celo neprijetna in je niso smeli poznati. Bila je samo za posvečene, za vse druge, tako za pristaše kot za nasprotnike, je pa bila laž nad lažmi in prevara nad prevarami. In še danes vztrajajo pri njej!

Terjamo resnico

Slavnostni govor ob teharski žalni slovesnosti 25. julija 1993

Spoštovani predstavniki Cerkve in oblasti!

Pozdravljeni, sestre in bratje Slovenci!

Draga, dobra slovenska mladina!

Prinašam vam vsem pozdrave rojakov iz daljne tujine ob Srebrni reki. In tebi, Slovenija, prinašam pozdrave tvojih sinov, ki še vedno hrepene po tebi, ki te še vedno nosijo v svojih srcih po daljnih tujih cestah.

Sedaj, ko mi je tujina že vso kri izpila, se vračam v ta naš svobodni raj pod Triglavom, kjer je Bog natrosil toliko lepote kot nikjer po svetu in kjer je človek-brat natrosil toliko grobov kot nikjer po svetu.

Bog je ustvaril ta raj za dobre, vesele ljudi. Zvezde so se ustavljale na svoji poti, kot pravi naš veliki Cankar in zrle na čudežno deželo pod seboj.

Četudi nismo bili vedno tako dobri, četudi smo bili včasih nasprotni, ali celo sovražni, vendar hudobija je tedaj imela neke meje.

Ko je bila Slovenija na križ razpeta med tri okupatorje in ji je brat-komunist zabodel sulico v srce, tedaj je narod obnemel. Obljubljali so svobodo, sejali pa so zavist in sovraštvo. Podirali so stare oltarje spoštovanja, ljubezni, dobrote, obenem pa zagotavljali, da „bomo kakor bogovi“. Tedaj se je narod razklal. Nekateri so si zaželeli novih bogov, drugi smo ostali pri starih oltarjih. Brat je šel proti bratu. Sovraštvo, hudobija, krivica niso imele meja.

Pesem slovenske govorice je postala kletev in vrisk pesmi so bili kriki groze v nočeh in pritajeni jok tisočev slovenskih mater, žena, deklet in otrok.

— — —
...In zvezde na svoji poti na grobove zro...

Strašen je bil ta slovenski čas. V večnosti bodo ostale brazgotine krivic, nasilja in umorov. V večnost bodo zapisana imena: partizan-domobranec. Čas zgodovine, pravični čas zgodovine, pa bo vsakemu dodelil pravično mesto v slovenski zgodovini.

— — —
...48 let pozneje...

Svoboda v Sloveniji nam daje svobodo, da lahko tudi v domovini povemo našo bolečino.

— — —
Drage sestre in bratje, zbrali smo se na tem svetem kraju, v tej dolini smrti,

ob tem nesramnem smetišču posvečenih grobov mučencev, ob tej cinkasti plošči strtih kosti naših pomorjenih bratov, da prisluhnemo težkim korakom silne bolečine.

Ti mladi poganjki že davno posekanih starih drevce, ki so priča ob križevem potu v pokol prodanih domobranskih bataljonov, pa žena, mater, deklet in otrok, gnanih tod mimo, raztepenih in krvavih, bosih in nagih, zasramovanih in opljuvanih, gnanih na slovensko kalvarijo, šepetajo molitev zadoščenja njih duš, ki so bila ponosna slovenska mladost, za velike grehe našemu narodu.

Silno je bilo sovraštvo, brezmejno se je razdivjala sla morije, toda silnejše je bilo junaštvo mučencev. Zate domovina so umirali, na svoje srce si jih prižela, v svojem naročju si jim hladila bolečino.

Visoko se je bohotila tiranija krvavega režima, toda globlje je bilo trpljenje in vera naroda v neskončno Pravico, zato nam je Bog prizanesel, zato nas ni izbrisal kot narod v onem vrtincu krvavega plesa.

Ko bi vi vedeli, kaj so počenjali z nami. Pisatelj vojnih dogodkov je zapisal: „Ko bi bilo nebo list papirja, morje pa črnilo, pa bi se ne dala popisati bolečina, kot je bila naša.“

Kurat bataljona Polda Tone je dejal: „Odprl se je pekel.“ In tudi v tem „peklu“ je Bog storil čudež, nas nekatere izpeljal, za besedo resnice.

Naša slovenska svoboda klije iz teh grobov, iz potokov krvi, iz vašega neizmerne trpljenja. Plamenica slovenske svobode gori iz nestrohnjenih src pomorjene slovenske mladosti za Boga, narod in domovino.

Ob vsem tem, kar je bilo, kar smo doživljali in kar se podira, pa nekateri mislijo, da imamo sedaj mi v zakupu sovraštvo in maščevanje.

Ne, drage sestre in bratje! Nimamo te pravice in nihče je nima, ne pred mrtvimi, ne pred narodom in ne pred Bogom!

Sovraštvo in maščevanje še nikoli niso bili gradbeni material, zato se je podrlo in se vse podira, kar je bilo zgrajenega na tem materialu.

Naš veliki mislec, filozof dr. Vinko Brumen, je dejal v Buenos Airesu: „Kdor bolj sovraži in preganja zlo, kot ljubi in išče dobro, tega zlo polagoma povsem prevzame, da polagoma postane del njega samega.“

Nihče ni absoluten gospodar resnice, „še manj absolutne resnice, prav kot nihče ni žrtev absolutne zmote.“

Ko se klanjamo silni žrtvi mučencev, v naših srcih ne more biti prostora ne sovraštvu, ne maščevanju. Sovraštvo je gnezdo hudobije, maščevanje pa pripada Bogu!

V naših srcih pa je zahteva pravičnih zakonov od demokratičnih oblastnikov.

Zahtevamo javno obsodbo tega strašnega slovenskega genocida in njihov avtorjev!

Terjamo popravo krivic!

Terjamo zadoščenja vsem žrtvam nasilja!

Terjamo enakost pravice pred pravičnimi zakoni!

Zavračamo še vedno partijske zakone! Zavračamo še vedno razredno državo, kjer so privilegirani in smo zapostavljeni! Hočemo demokratično, pravno državo Slovenijo!

Ne maramo, da nam pravico delijo po mačehovsko. Ne maramo drobtin! Nismo pomiloščeni kaznjenci! Smo ponosni, pokončni Slovenci. Ponosni, da smo bratje in sestre, sorodniki in prijatelji hrabre domobranske vojske, z zvijačo in nasiljem vrnjene v pokol!

Ni to le naša zahteva. To je naša sveta dolžnost pred Bogom, ki nas je ustvaril Slovence. Pred narodom, za katerega smo trpeli in umirali. Pred našimi mrtvimi brati, s katerimi smo eno, katere smo spremljali do grobov in v grobove.

In te pravice pravne države terjamo danes, tu ob morišču naših bratov; jih terjamo z njimi in jih bomo terjali jutri in vsak dan, dokler ne bo vsa pravica tudi narodova last!

Šele tako in po tej stezi, bomo našli pot nujne široke sprave in zadoščenja.

Potem pa naj gre vse, kar je bilo težkega in je boleče, v zaprašen arhiv, kar pa je bilo lepega, duhovno velikega, naj živi iz roda v rod, da bo še poznim zanamcem v pouk in opomin.

Bilo je pred 48. leti:

Domobranski okostnjaki, že v skupini C — določeni za pokol, smo se presedali na ostrem gramozu vročih dvorišč ter čakali večerni hlad in tovnjakov za odvoz.

Tiho, kakor pobožna molitev, se je utrgala tam nekje sredi dvorišča in plaho zavela preko mrtvaških domobranskih bataljonov:

„Gor čez izaro, gor čez gmajnico,
kjer je dragi dom...”

Suha, krvavo razpokana žejna ustna so kar sama poprijemala, da se je pesem okorajžila, zajela vse dvorišče mimo gostih straž, se dvignila preko goste, bodeče žice in hitela preko gozdov in polj, tja daleč, do samotnega doma:

„Hiša očina, ljuba mamica,
o, da videl bi še enkrat oba,
da videl bi jo spet, mamico mojo...”

Stražar ob vhodu je šel z roko čez oči, sklonil glavo in se obrnil proč. Tudi on je imel mater. Partizani v jedilnici so se stegali skozi okna, pa to pot ni nihče preklinjal nas, tudi psovali nas niso, tudi udarjali ne.

Z besedami pesnika Balantiča smo se poslavljali: „Mati, poškropi me z blagoslovljeno vodo, mama in ti moje dekle, mene več k tebi ne bo.”

Takrat, samo takrat, tisto pozno nedeljsko popoldne, ob pesmi slovesa, je bilo tudi v Teharjah — lepo.

Ne vem, zakaj tisti večer ni bilo tovornjakov za odvoz. Šele naslednji večer in vsak dan in vsak večer.

Le zjokajmo se, dragi bratje in sestre; brez sramu se zjokajmo, da bodo solze raztopile pol stoletja v grlu zadavljeno bolečino in bomo prosto zadihali in v ponosu, da smo bratje mučencev.

Pol stoletja pritajene solze so danes biseri ponosa. Vse vaše nepopisno trpljenje v domovini po ječah in temnicah, na prisilnem delu, nočna zasliševanja ob prisili in krivih dolžitvah, krivih pričah, krivične obsodbe ob zasramovanju, udarcih, ponižanjih, preganjanja, vse je danes poveličana žrtev na oltarju slovenske svobode.

Tvoj in moj brat iz morišča, sta danes med nami. Tvoj oče, stric, ded, tvoja sestra, tvoj fant - ženin, ki je še v grobu šepetal tvoje ime; tvoja mati Makabejka.

Trepetajoči prameni drobnih lučk ob tem morišču in po vsej Sloveniji, so prošnja molitev pomorjenih za srečo našega naroda. So prošnja molitev za blagoslov naši mladi državi. So prošnja za njihove morilce: „Oče, odpusti jim.“

Če je mogoče, Oče odpusti jim, da se v ta naš raj zopet povrne brezskrbnost, mir in sožitje. Slovenija mora najti svojo dušo! Če je treba, domovina, zgodi se čudež, toda zaceli nam rane, ki še vedno skelijo. Potem pa zberi vse tvoje sprte sinove in bodi nam vsem zopet mati, da boš končno zamenjala to črno ruto za židano.

Slavni ruski plesalec baleta, Vasilij, je dejal v Buenos Airesu: „Komunizem je bil ena velikih zmot človeštva. Bog daj, da bi bila zadnja.“

Drage sestre in bratje, naš čas je velik. Velik v svetu in velik v naši mladi državi. Čeprav majhen narod, bodimo veliki. Pred nami so nove, velike preizkušnje naroda in države. Samo veliki, složni, duhovno dorasli bomo obstali.

Včasih je dovoljen sam zgodovinski moment, da narod najde pot iz teme, pot iz razdvojenosti. Iščimo vsi to pot. Stopimo korajžno nanjo. Izravnajmo ovinke, odstranjujmo ovire, da bomo vredni velikega narodovega časa.

Kdor je veliko trpel, zna in more veliko odpuščati.

Ta sveti kraj in vsa morišča v Sloveniji pa naj bodo nam vsem za vse čase sprava in zadoščenje, opomin in svarilo:

Nikdar več strela na brata!

Nikdar več krvave revolucije v Sloveniji!

In ta lepa slovenska beseda bo zopet pesem in bo vrisk srečne dežele.

Slovenec bom zopet Slovincu — brat.

In ta lepa domovina, tvoja in moja, bo spet

RAJ POD TRIGLAVOM.

Spominska obeležja širom domovine

Spominska obeležja, ki jih preživeli borci in pa sorodniki žrtev komunistične revolucije v Sloveniji postavljajo po posameznih župnijah imajo ob odkritju tudi značaj pogreba in pa odkritega zadoščenja dosedaj zamolčanim žrtvam. Posamezni grobovi so raztreseni povsod širom domovine in niso nikomur poznani. Ostala so le imena. Odkritja teh spominskih obeležij se začenjajo s pogrebno sv. mašo, kateri sledi blagoslovitev spomenika ter se nato zvrstijo govori, pevske in recitacijske točke. Prostor nam ne dopušča, da bi objavljali podrobna poročila, toda objavili bomo okrajšano vse, kar pač bomo zasledili v domovinskem časopisju. V pričujoči številki pa objavljamo tudi povzetke po zapisih *Pavle Lovše Korošec*. (Op. ur. *Tabora*)

LIPOGLAV 23 - 5- 1993

Po pogrebni sv. maši je bil obred pred s cvetjem in lučkami okrašenim spomenikom. Ob straneh so visele državna, črna in narodna zastava (ljudje tej pravijo domobranska zastava tj. zastava brez grba). Po blagoslovu in pesmi je govoril Franc Perme (Društvo za zaznamovanje zamolčanih grobov) in se spominjal domobrancev, da so bili zavedni fantje in možje. Živel in borili so se za svoje ideale; pobili so jih brez sodbe in so umrli za Boga, narod in domovino.

Drugi govornik je bil Vinko Zibelnik, preživeli domobranec iz teharskega taborišča smrti. V svojem govoru se je spomnil domobrancev, mater, deklet in dojenčkov, pobitih na Teharjah. „Kdo je dolžan, da prosi odpuščanja? Tisti, ki je trpel, ali oni, ki je ropal in moral?“

Nato je spregovoril dr. Tine Velikonja, predsednik Nove slovenske zaveze, ki je v svojem govoru popisal grozno trpljenje prebivalcev, kar je povzročilo oborožen odpor proti partizanskemu početju.

Za njim je stopil k mikrofону Ivan Korošec, da spregovori svojim mrtvim fantom. Spominjal se je, kako so skupaj hodili na pohode in varovali domove pred partizani. Skupaj so bili na Teharjah. „Ko se spominjamo vseh naših pobitih domobrancev, v nas ni maščevanja pač pa zahteva po pravici.

Nočemo razredno državo. Za vse enako pravico! Ti drobni prameni svečk so molitev za naše žrtve, za našo domovino s prošnjo Bogu!" Po govoru je stopil k spomeniku in ga poljubil. Sledile so priložnostne recitacije in petje.

ZAPLANA 6 - 6 - 1993

Tukajšnji spomenik je zamisel in delo arhitekta Kvaternika. Predstavlja Slovenijo kot eno samo strelišče. Med križem in tarčo je žila, ki še ni ozelenela — vsi ti pobiti bodo od križa dobivali zelenja za večnost.

G. Bizjak je bil govornik. Na spomeniku je pa napis: „Domobranskim žrtvam nasilja med vojno in po vojni 1941 do 1945. Žrtvovali so se za domovino. Zaplana 1993. Duše pravičnih so v božjih rokah, trpljenje jih ne zadene, očem nespametnih so se zdeli mrtvi, njih odhod je veljal za nesrečo in ločitev od nas za uničenje, oni pa so v miru.“ Na plošči je zapisanih 79 žrtev.

KRKA 13 - 6 - 1993

To nedeljo so odkrili obeležje 176. žrtvam komunističnega nasilja. Govorila je gospa Marija Zgonc, hčerka na Teharjah umorjenega domobranca in je poleg drugega dejala: „Umirali so za svobodo Slovenije. Branili so domovino in vero — slovenski mučenci. Danes ste se vrnili domov.“

Dr. Tine Velikonja pa je podal med drugim nasledje misli: „Niso jih samo pokončali, hoteli so jim vzeti tudi dobro ime. Žalost se ni smela javno pokazati, duhovniki niso smeli brati maše zanje... Prišli smo, da jih krščansko pokopljemo, da jim vrnemo čast in dobro ime. To bi raje storili pred osemindesetimi leti.“

Od drugih sličnih spomenikov se ta razlikuje po napisu:

1. Pobiti po vojni.
2. Izključno so mladi ljudje, za vsakim teh imen je uničena ena družina.
3. Pomorjeni domobranci niso bili poraženi v boju, ampak od svetovne politike.

Danes se vračajo domobranci v te kraje kot zmagovalci.

HINJE 20 - 6 - 1993

Po cerkvenem obredu in odpeti pesmi je govoril prof. Pavel Kogej mučenec v spomin. „Zbrali smo se, da simbolično pokopljemo žrtve revolucije. Komunistična oblast je zapovedala molk. Po treh letih demokracije nista zmožni ne vlada, ne parlament izvesti štetja mrtvih in izdati mrliške liste.“

Pesem „Marija, mati moja“ je zaključila simboličen pokop.

SV. KRIŽ PRI KOSTANJEVICI 20 - 6 - 1993

V nedeljo, 20. junija 1993. leta, so v župnijski cerkvi prvič javno opravili molitve za umrle v drugi svetovni vojni, kateri so padli kot žrtve komunistične revolucije in državljanske vojne. Po maši, ki jo je daroval domačin prelat Vinko Vogelj, kanonik ljubljanskega stolnega kapitlja, so verniki v sprevodu odšli na župnijsko pokopališče, kjer so na steni mrliške vežice pritrjene tri plošče s petinšestdesetimi imeni žrtev te župnije. Na plošči je zapisano med drugim: „Bili so izdani in pomorjeni in se ne ve, kje ležijo; zato jih z bolečino in spoštovanjem sprejema naš kraj.“ Od 65 žrtev je osemnajst takih, ki so bili pobiti že med drugo svetovno vojno, ostalih 47 pa so oblasti pobile po končani vojni.

Po blagoslovitvi plošče je spregovoril župan krške občine Danilo Siter in med drugim dejal: „Danes je dan, ko vam, dragi pokojniki, javno in slovesno vračamo pravico do večnega počitka na domačem pokopališču; vračamo vam pravico do spominskega obeležja, pravico do javnega spomina... V slovenskem političnem prostoru je napočil čas, ko bodo vsi morali spoznati, da ni več enih in drugih, da smo vsi pripadniki istega naroda, ki se bori za lepšo prihodnost. Vemo, kaj bi nam radi priporočili naši pokojni: več sloge in medsebojnega prizadevanja, manj zavisti in nevoščljivosti in več medsosedske pomoči!“

Svetokriško pokopališče je od te junijske nedelje popolnejše; na njem niso le grobovi in spomeniki žrtvam nacizma in fašizma, zdaj je tam tudi plošča z imeni žrtev komunizma, najhujše „šibe“ našega naroda.

VIDEM - DOPREPOLJE 18 - 7 - 1993

Tu so odkrili spomenik 290. žrtvam komunističnega nasilja. Slavnostni govornik je bil Ivan Korošec: „Pred pol stoletja sem hodil s temi fanti po tej lepi dolini... Koliko pomorjene in zasute slovenske mladosti. Koliko solza naših mater in deklet je cena slovenske svobode. Vsa ta imena v tem črnem marmorju so naša nezaceljena rana, a obenem naš ponos, da se smemo imenovati bratje, sestre, sorodniki in prijatelji pomorjene domobranske vojske. ... V naših srcih je bolečina ponosa, je vera, da je njihova žrtev luč na poti k resnici, dobroti in ljubezni v našem narodu. Njihova žrtev je porok, da bo domovina zopet kristal iz božje roke vzeta.“

Za njim je govoril zunanji minister dr. Lojze Peterle: „V treh letih sem imel veliko priložnosti srečavati ljudi po vsej slovenski deželi. Skoraj ni pokrajine, kjer ne bi pristopali k meni in povedali: 'Tam ležijo, tam jih je zmanjkalo, tega pogrešamo.' Zaznamovanost Slovenije z revolucijo in njenimi posledicami je strašna. Pri nas bodo z resnico še dolgo težave. Ne morem sprejeti misli tistih,

ki pravijo, da je iskanje resnice revanšizem. Ne morem se strinjati s tistimi, pa naj bodo še tako visoko, ki svetujejo, da bi preteklost pozabili..."

Govorili so še dobrepoljski župan Rudi Rome, Janez Podobnik, Danijel Malenšek, Vinko Levstik in dobrepoljčan Pavle Novak iz Argentine.

LOŠKI POTOK 8 - 8 - 1993

Pogrebna maša in blagoslov spomenika na pokopališču, kjer je na spominskih ploščah vklesanih 219 imen žrtev. Vendar na plošči manjka ime domobranci! Zakaj? Veliko število teh je bilo pobitih po koncu vojne. Njihovi grobovi niso poznani.

Iz brezna v Rogu se je rešil Karel Turk iz Retij. Ves razmesarjen je prišel domov. Oče, naklonjen komunistom, ga je prijavil in sina so odpeljali in nikoli več se ni vrnil.

Pripravljalni odbor za postavitve spomenika je vodil Anton Lavrič.

Po blagoslovitvi plošč so govorili: Bogomir Henigman, predsednik SKD občina Ribnica, dr. Tine Velikonja, predsednik NSZ, Vinko Levstik, dr. Stanislav Klep in Vinko Demšar, predsednik IS Škofja Loka.

DEVICA MARIJA V POLJU 15 - 8 - 1993

Na sam žegnanjski dan je bila tudi pogrebna slovesnost in odkritje spominskega obeležja. Slavnostni govornik je bil Ivan Korošec. Ko je v govoru prišel do obsodbe OF in nasilja političnih komisarjev, so komunisti zunaj z interferiranjem motili zvočne naprave. Poslali so pesem v zvočnike in

organizatorji so prekinili oddajo. Govornik je pa tudi prekinil govor in čakal, da so ponovno začeli z oddajo, pa zopet je bila interferenca in ponovno so oddajo izključili. Korošec je govoril brez zvočnih naprav in čez nekaj časa je bilo spet vse normalno. „...Po vojni so celo zvonovom zasuli usta. Celo zvonovi so onemeli ob tolikih mrtvih. Človek se zgrozi ob tem črnem marmorju imen slovenske mladosti. Ni je pomoril tuji meč, pomoril jo je brat - komunist.

Zakaj? Moj Bog!

Povej mi brat, zakaj?

Umirali so za večno veljavne vrednote:

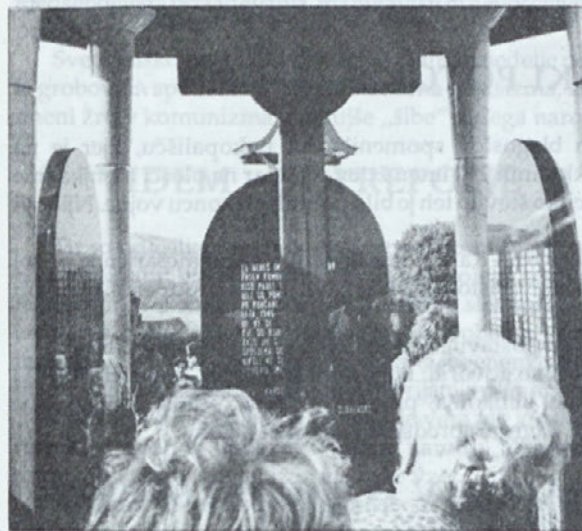
Bog, narod, domovina!

Za te vrednote je bila žrtvovana slovenska mladina. Čas je dokazal, da je bila izbira teh vrednot pravilna.

Vrnimo zopet te vrednote narodu in narodu bomo vrnili dušo...”

Sledile so razne priložnostne recitacije in govori, pesem pa je končala ta simbolični pokop.

ROVTE NAD LOGATCEM 22 - 8 - 1993

V nedeljo, 22. avgusta 1993, je bila v Rovtah nad Logatcem slovesnost z odkritjem lepega spomenika (arhitekt Kvaternik) rovtarskim domobrancem.

Na njem je izpisanih 212 imen mož in fantov, ki so bili ubiti po končani vojni. Medvojne žrtve so že izpisane na bližnji kapeli, rovtarski domobranci so jo postavili 1. novembra 1944. Vanjo so takrat izpisali vsa

imena padlih v prvi svetovni vojni ter vse, ki so bili kakor koli in na kateri koli strani ubiti do tistega datuma. Zdaj so kapelico, za katero so komunisti dali po vojni dvakrat ukaz, da se mora porušiti, obnovili ter prejšnjim imenom dodali še 13 novih, ki so bili ubiti od 1. 11. 1944 do konca vojne.

Župnija Rovte je na začetku vojne štela 1.400 prebivalcev. Če je bilo polovica moških, bi delež tistih med 18. in 40. letom starosti znesel okrog 230 fantov in mož. Na spomeniku je napisanih 212. Popoln genocid. Po vojni so v teh vaseh ostale le ženske z otroki in starejši moški.

Glavni govornik Pavel Kogej (NSZ) je k temu dodal: „V povojni komunistični literaturi smo lahko brali, da se je v Rovtah to dogajalo zato, ker je bila to konservativna in duhovno zaostala občina, slepo vdana Cerkvi. Seveda gre za popolno laž in zmoto! V Sloveniji bi namreč težko našli naprednejši kraj, kot so bile Rovte, in to v infrastrukturi, kmetijstvu ter v kulturi. Ljudje so vedeli o brezbožnem komunizmu, ki je hotel zavladati v Španiji, vedeli so za dogajanja v Rusiji. Kaj je zločinski komunizem, pa so kmalu spoznali na lastni koži, ko se je leta 1942 začela odkrito izvajati komunistična revolucija.“

V imenu društva za zaznamovanje zamolčanih grobov je govoril Franc Perme: „Odšel je čas laži in prišel je čas resnice. Ti spomeniki bodo vedno opozarjali Kajna, da ne bi več položil roke na brata Abela.“ Občino Logatec je predstavil državni svetnik Marcel Štefanič: „Tu smo se zbrali zaradi resnice 212 žrtev. Njim, ki jim je ‚sodil‘ rabelj zunaj sodnih dvoran. Tu smo zaradi resnice o preteklosti, sedanjosti in prihodnosti. Ker je zločin klical po obsodbi in kazni, je bilo treba zakriti žrtve ter tudi storilce. Mrtvih ni moč utišati. Umorjenih pa še manj. Navidezni molk je trajal skoraj pol stoletja.“

Slovesnost je z množičnostjo in s skrbno organizacijo samo še potrdila, da je za zločince (zadnji primer je Zagradec) prišlo sicer dolgo pričakovano, a toliko nujnejše razkritje.

MENIŠIJA — BEGUNJE PRI CERKNICI 29 - 8 - 1993

Med župnijami, ki so pretrpele najhujše maščevanje in posurovelost brata nad bratom, sestre nad sestro v letih 1941 - 1945, so tudi Begunje pri Cerknici, imenovane tudi Menišija. 204, od tega 202 zapisanih na spomeniku - svetilniku sredi begunjskega pokopališča na eni strani, na drugem — spominski plošči padlim partizanom na begunjski šoli — pa 47. Skupaj 251 imen in priimkov iz župnije, ki je pred drugo svetovno morijo štela 1.276 prebivalcev. Okrutni ples se je pričel, padali so dobri krščanski možje in fantje.

V nedeljo, 29. avgusta, pa je bil velik dan za tako ponižano, teptano, prebičano malo menišijsko župnijo. Njihovi pokojni so se z imeni in priimki vrnili k njim, v okrilje blagoslovljene zemlje pokopališča pri cerkvi sv. Jerneja.

Žrtev se je najprej v mašnem uvodu spomnil domači župnik Ivan Petrič, nato pri pridigi prelat Golob, ob spomeniku domačin Tone Koščak, ki se je rešil smrti pred vasio, kot rešenec Teharij pa je doživljal vso grozo pobijanja, dr. Tine Velikonja od NSZ, dr. Stanko Kociper iz Argentine, predsednik begunjske MK Mojmir Jovič, umetnik Tone Kralj, poleg njega še domačinka

MENIŠIJA

iz katerih je razvidno, da so po predaji partizani 61 branilcev „likvidirali, 200 jih poslali na prisilno delo, ostale pa poslali v Kočevje v svrhu likvidacije.“

Katarina Hiti. V imenu odbora za postavitev spomenika se je darovalcem zahvalil Ludvik Hren.

Spominska slovesnost je bila ovita v žalost, obenem pa tudi odrešujoče veselje izrednega števila vernikov in sorodnikov pobitih, da so ti umirali iz krščanskega prepričanja in zato uživajo plačilo pri Gospodu.

TURJAK 12 - 9 - 1993

Spovabilom k molitvi za vse, ki so trpeli, in tudi za tiste, ki so trpljenje povzročali, se je na gradu Turjaku na Dolenjskem v nedeljo, 12. septembra, popoldne začela pogrebna maša za padle in pobite vaške stražarje, ki so se pred 50. leti predali partizanom. Maši, ki jo je skupaj s tridesetimi duhovniki vodil ljubljanski nadškof in metropolit dr. Alojzij Šuštar, je sledila spominska kulturna prireditev, med katero so odkrili in blagoslovili spominsko ploščo, ki jo je pobitim branilcem postavila NSZ. Slovesnosti se je udeležilo okoli 2000 ljudi.

V nagovoru med mašo je nadškof dejal: „Odločno zavračam vsako podtikanje tistih, ki v teh simboličnih pokopih vidijo revanšizem in maščevalnost. Gre za dejanje, s katerim kristjani pokažemo, da smo pripravljeni odpuščati in pozabljati.“

Spominsko ploščo je odkril dr. Tine Velikonja. V svojem nagovoru je iz poročila VOS-a povzel podatke,

V slavnostnem govoru se je prof. Justin Stanovnik (urednik revije Zaveza) vprašal, kaj Turjak v resnici pomeni in kaj se je pred 50 leti na njem zgodilo...

Nakazal je tri odgovore. Na Turjak so se zatekli ljudje, ki niso bili bojovníki in vojaki, le branili so se, ko so bili napadeni. „Obrambo gradu niso najbolje organizirali, toda ko so jih v Laščah klicali in vezali v vrste, da jih odpeljejo v smrt — po tem, kako so odhajali v smrt — smo videli, da so junaki.“

Druga resnica je ta, da je bil krvavi medvojni slovenski spor v resnici državljanska vojna. Pravi sovražnik komunističnih partizanov so bili Slovenci, tisti, ki so se uprli in sklenili, da branijo svobodo in omiko. Boj proti okupatorju je bila krinka, nepredstavljivo krvavo in nedopustno lažno, slepilo... „Takrat so iz Slovenije odhajali italijanski polkovniki, ki so požgali na stotine slovenskih vasi, pobili tisoče talcev, poslali na Rab umirat na tisoče Slovencev, sedeli v tribunalih, ki so obsojali naše ljudi na ječe in smrt, toda — čudno in neverjetno, nikomur se ni skrivil niti las na glavi. Napadli pa so Turjak in Grčarice ter postojanke na Blokah in Cerkljanskem. Vsem in obilno so dokazali, koga sovražijo in koga imajo za resničnega nasprotnika.“

Tretja resnica je ta, da so bili branilci Turjaka zapuščeni ljudje. Niso imeli pravega vodstva. Še demokratično izvoljeni predstavniki niso storili vsega, kar bi morali. Preveč so se zanašali na druge, na tuji svet. „V sebi niso imeli te prisebnosti, da bi jasno videli, da je prišel usodni čas, da smo nazadnje sami in samo nase navezani...“

Po prireditvi so se pri oltarju zbrali vsi navzoči preživeli branilci Turjaka. Bilo jih je dvanajst.

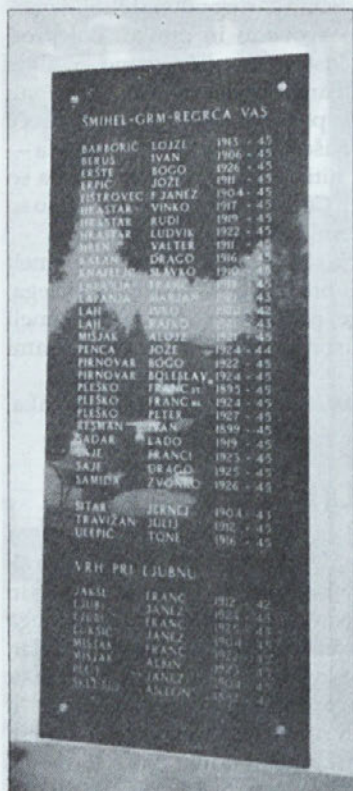
VRH SV. TRIJE KRALJI 12 - 9 - 1993

Župnija Vrh Sv. Trije kralji je v nedeljo, 12. septembra, naredila korak naprej v svoji zgodovini. Domačini so postavili spomenik vsem med vojno in po vojni pobitim domobrancem, ki so do nedavnega bili „nevredni svojega imena in spomina“. Spominsko slovesnost in somaševanje je vodil prelat, arhidiakon Melhior Golob. Domače vernike in svojce umrlih je nagovoril v duhu ljubezni in odpuščanja. Simboličen pogreb je opravil za vseh 70 domačinov, padlih pod streli komunističnih revolucionarjev, ki so s svojim dejanjem naredili pravi genocid nad slovenskim narodom.

Ko se je začela 2. svetovna vojna, je bil Vrh razdeljen med Italijo in Nemčijo. Leta 1941 in v prvi polovici 1942 se Vrhovci niso hoteli politično opredeljevati. Prav kmalu za tem pa so komunisti začeli uresničevati svojo revolucijo tudi na tem delu slovenske zemlje — poboji kmetov in vse večje komunistično nasilje, ki mu ni bilo videti konca. Tako so fantje 15. oktobra 1942 ustanovili vaško stražo, leto kasneje domobransko postojanko. V župniji je bilo med vojno ubitih 14 oseb, po vojni, ko je prišla „svoboda brez svobode“, pa 56 domobrancev.

Spomenik sta odkrila domačina, preživela zapornika s Teharij Leopold Žust in Jakob Mivšek. Na koncu je govoril še predstavnik NSZ prof. Pavel Kogej in prikazal razvoj komunističnega nasilja, ki je sledil ideji popolnega podjarmljenja slovenskega naroda.

ŠMIHEL 10 - 10 - 1993

ŠMIHEL-GRM-REGURCA VAS		
BARBORIC	LOJZE	1943 - 45
BERUS	IVAN	1906 - 45
ČISTE	BOGO	1926 - 45
ERPIC	JOŽI	1911 - 45
ISTROVEC	F. JANEZ	1904 - 45
HRASTAR	VINKO	1917 - 45
HRASTAR	RUDI	1909 - 45
HRASTAR	LUDEVK	1922 - 45
HRN	VALTER	1911 - 45
KAZEN	DRAGO	1916 - 45
KVAJTEL	SLAVKO	1910 - 45
KURČIČ	FRANČ	1919 - 45
KURČIČ	MARIJA	1921 - 45
LAH	OSLO	1922 - 45
LAH	STAVO	1925 - 45
MILJAK	ALOSE	1921 - 45
PENCA	JOZE	1924 - 44
PIRNOVAR	BOGO	1922 - 45
PIRNOVAR	BOLESLAV	1924 - 45
PLEŠKO	FRANČ	1895 - 45
PLEŠKO	FRANČ	1924 - 45
PLEŠKO	PETER	1927 - 45
REZMAN	FRANČ	1899 - 45
SADAR	LADO	1919 - 45
SAJE	FRANCI	1925 - 45
SAJE	DRAGO	1925 - 45
SAMIRK	ZVONKO	1926 - 45
VRH PRI LJUBLJ		
STAR	BERNEJ	1904 - 45
TRAVIŽAN	JULIJ	1912 - 45
VEPIC	TONI	1916 - 45
VRH PRI LJUBLJ		
JAKŠI	FRANČ	1912 - 42
JURJ	JANEZ	1924 - 45
JURJ	FRANČ	1925 - 45
KURČIČ	JANEZ	1904 - 45
MILJAK	FRANČ	1922 - 45
MILJAK	ALAN	1925 - 45
MILJAK	JANEZ	1924 - 45
MILJAK	ALAN	1927 - 45

V nedeljo je bila v Šmihelu pri Novem mestu slovesnost ob odkritju spominskih plošč žrtvam komunističnega nasilja. Tako kot druga območja Dolenjske so tudi prebivalci šmihelske župnije med vojno in po njej doživljali ples smrti komunistične revolucije.

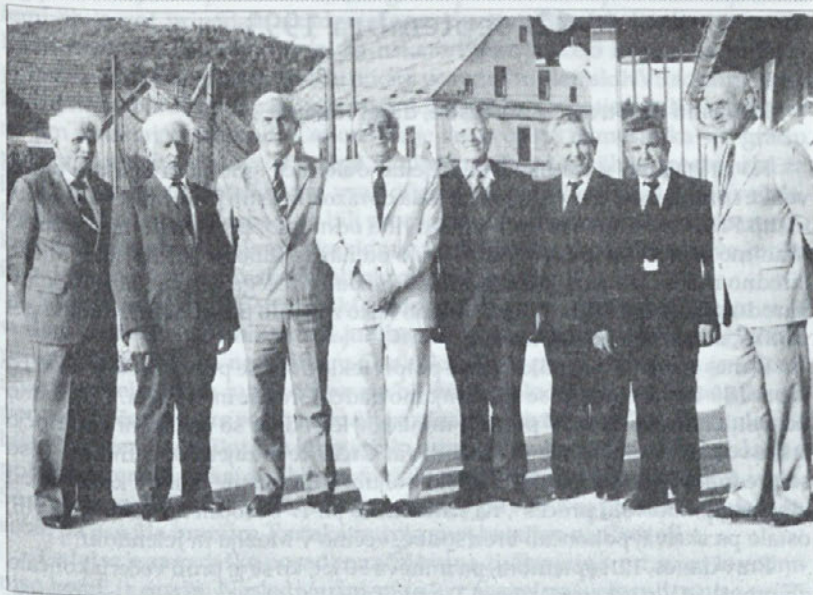
Od 129 žrtev komunizma v šmihelski župniji jih je bilo kar 97 pobitih po koncu vojne. V novomeškem območju so mnogi domobranci ostali doma in niso mogli na Koroško. En čas so se skrivali, a veliko teh je nasledlo lažem in se javilo Ozni. S posebnim vozilom (furgonom) so jih več mesecev vozili v smrt iz oznovskih zaporov v Novem mestu.

Mašo je vodil ljubljanski pomožni škof Jože Kvas. Glavni govornik je bil dr. Tine Velikonja, predsednik NSZ. Med drugim je povedal: „Potrebna je moralna, gospodarska in politična prenova naroda. Ta pa bo možna samo v svetu, ki bo zavestno priznaval vrednote, za katere so se bojevali in umirali ljudje, katerih imena so vklesana na plošče. Čutimo, da prenova prihaja, vendar smo nestrpni in se upravičeno jezimo nad prehudo zamudo.“

Priljubljeni odbor, ki ga je vodil Ivan Kralj, je izdal knjižico s podatki o žrtvah. Zbral je tudi več njihovih fotografij. Žal se je dan pred slovesnostjo zgodil pomenljiv dogodek. Poleg spominskih plošč, pritrjenih na pokopališko kapelo, je bila manjša plošča, na kateri je bil napis **Padlim in pomorjenim domobrancem**, vendar so jo morali na zahtevo domačega župnika odstraniti. (Opozarjamo na zaglavje „IZ PISEM“ v tej številki. Uredništvo.)

STOŽICE 10 - 10 - 1993

V nedeljo, 10. oktobra, so v Stožicah pri Ljubljani odkrili spominsko ploščo žrtvam komunizma. Na njej je 31 imen. Mašo in blagoslovitev je vodil ljubljanski pomožni škof Alojz Uran.

BEGUNJE, 29 - 8 - 1993. Preživeli Vukovi borci v domovini.

Rupnikov bataljon. Od leve proti desni:

Franc Ravšelj, 47. četa, Loška dolina, 1. krat ranjen, delni invalid

Janez Kraševac, 47. četa, Bloke, 1. krat ranjen

Vincenc Udovč, 48. četa, Dobrnič, 2. krat ranjen

Dr. Stanko Kociper, Argentina

Ivan Ileršič, 47. četa, Cerknica

Tone Koščak, 47. četa, Kožljek

Alojz Švigelj, 17. četa, Bezuljak

Zdravko Kraševac, 17. četa, Loška dolina, 2. krat ranjen

Manjkajo: Jože Marolt, Bloke; Ivan Turk, Loški potok; Jože

Mohar, Loški potok; - vsi iz težke čete.

Naši novi voditelji še vedno ne vidijo žrtev...

Govor Staneta Pleška v Midlandu,
12. septembra 1993

Prečastiti dr. Stres, častite sestre, dragi romarji!

Ko prihajamo v Midland in štejemo obletnice, gotovo marsikdo opazi velike spremembe. Število se veča, toda obrazov iz tistih prvih let je vsako leto manj. Priče usodnih dni naše zgodovine odmirajo, prav malo nas je še, ki hranimo osebne spomine. Toda — kdo od nas se je Bogu že kdaj zahvalil za izredno milost, da nam je dal dočakati razpad rdečega režima, ki je našemu narodu prizadejal toliko gorja? Če smo na to zahvalo pozabljali, je danes spet prilika, da zamujeno popravimo.

Danes je v vrsti dogodkov naše polpretekle dobe še prav poseben dan. To je prva 50-letnica in sicer se spominjamo padca Grčaric in Turjaka. Temu smo posvetili tole proslavo. V petek je minilo 50 let, odkar so partizani s pomočjo laške vojske in njihovih topov razbili vas Grčarice in zajeli 200 četnikov. Ti so se predali, ker so verjeli partizanski obljubi o amnestiji. Njihov konec je bil zloglasni „kočevski proces“, na katerem so jih 17 obsodili na smrt in pobili, ostale pa skrivaj pokončali brez sodbe, večino v Mozlju in Jelendolu.

Prav danes, 12. septembra, pa mineva 50 let, ko se je proti večeru končalo zbiranje VS (Vaških straž) v grad Turjak. Takoj se je pokazala kriza poveljstva, ker določenega poveljnika ppolk. Ernesta Peterlina ni bilo na teren. Popoldne so se vidnejši oficirji in civilisti zbrali na „vojni posvet“, v glavnem da rešijo vprašanje poveljstva in zveze med Ljubljano in Turjakom. Rešili niso ničesar, so se pa pošteno sprli, ker je vsaka skupina imela svoja navodila in svoje načrte. Ppolk. Dežman je po tem s svojimi fanti odšel iz gradu in se odslej kretal največ po dolini pod gradom in na Čretežu. Nekateri trdijo, da krize poveljstva sploh ni bilo, večina pa je mnenja, da je ravno v tem vzrok za poraz protikomunistične vojske, ne toliko zaradi Peterlinove odsotnosti, ampak zaradi politikov, ki so diktirali iz Ljubljane.

Že v ponedeljek zjutraj so partizani začeli napadati grad. Da bi vsa vojska ne ostala v gradu, so posamezne čete začele odhajati na Zapotok. Tako je v gradu ostalo kakih 700 vojakov in nekajdesetin civilistov, na Zapotoku pa 700 vojakov in kakih 100 civilistov. Od tu je kapetan Cerkvėnik, ki je bil Peterlinov

namestnik, poslal en bataljon na Veliki Osolnik in Osredok, da se zavarujejo vsaj proti Velikim Laščam. Že pri izbiri poveljstva za ta bataljon ni imel srečne roke. Čeprav je imel na izbiri precej v bojih prekaljenih oficirjev, je postavil take, ki nalogi niso bili kos. Poleg tega niti sam ni verjel v svojo avtoriteto, zato ni čudno, da je vsak delal in odločal po svoje in to v času, ko je sovražnik nastopal enotno. Precej očitno je, da so se na Zapotoku grupirali v glavnem legijski oficirji s svojim moštvom, na gradu pa so ostali največ študentje (med temi jih je več pripadalo akademskemu društvu Straža), kaplani in razni ljudski tribuni. Nepravilno je, da nekateri tako mečejo krivdo za turjaški polom na te oficirje-Stražarje. Kot oficirji po raznih dolenjskih VS so doprinesli levji delež v borbi proti partizanom. Tudi v gradu so fantje ostali z njimi, ker so jim neomajno zaupali. Cerkvenik je za svojega namestnika na gradu postavil kaplana Malovrha, a tega ni nihče poslušal, ko jih je pregovarjal za izpad iz gradu. Odločali so vsi, vsak oficir svoji posadki. Panika se je večala. Dokler je bil še čas za izpad, so bili proti; govorili so o slovenskem Alcazarju, kazali na tri metre debele grajske zidove, spregledali pa so laške topove, tanke in oklopnike, ki so počasi stiskali obroč okoli gradu.

V torek je postajal partizanski pritisk na Zapotok vedno hujši, zato se je vodstvo odločilo za umik proti Ljubljani. To so kurirji sporočili v grad in tudi poveljniku bataljona na Velikem Osolniku. Ta je povelje prejel, a je sklenil izvedbo preložiti na jutro, čeprav je bil umik določen za poldvanajsto uro ponoči. Že čez pol ure so jih napadli partizani, zato četa na Osredku sploh ni bila obveščena o umiku. Do jutra je bilo vse razbito. Partizani so 24 stražarjev pobili pri cerkvi, nekaj se jih je razbežalo, ostale pa so vtaknili v svoje vrste. Še danes, po 50 letih, se zdi neverjetno, da je glavnina zapustila Zapotok, za seboj pa pustila branilce Turjaka in celo svoj bataljon na Osolniku.

Tedaj se je za turjaško posadko začel boj na življenje in smrt, a oni še vedno niso hoteli iz gradu. Naslednje dni so se kar naprej posvetovali, a niso prišli do nobenih odločitev. Pogajali so se tudi s partizani in dvakrat pristali na kratko premirje; računali so, da bodo pridobili na času in dobili pomoč iz Ljubljane, partizani pa so to izkoriščali in so se zakopavali vedno bližje gradu. Vse te dni pa so v presledkih padale topovske granate in rušile debelo grajsko zidovje. V sredo je bil grad obkoljen, poti iz njega ni bilo več.

Med drugim premirjem, v četrtek, je z delegacijo žena in deklet prišel v grad tudi turjaški gostilničar Prajer in trije neznanci, ki so se izdajali za ubežnike od partizanov; bili so partizani, ki so v nahrbtnikih prinesli vrvi. Takoj po premirju se je začelo strahovito obstreljevanje gradu in partizanskih topovskih gnezd ni bilo mogoče več razbiti ali pregnati. V noči od sobote na nedeljo je izdajalec Prajer zlezal v stolp in po slepi steni na južni strani spustil vrvi; na te so napadalci navezali lestev in po njej prišli v grad. Zažgali so streho in stopnišče in z mitraljezi obvladali dvorišče in glavni vhod... Ko se je vnelo še skladišče municije, je položaj postal nevzdržen. Zobljubo amnestije

za vse, tudi za oficirje in organizatorje, je bilo v nedeljo 19. septembra ob 1.20 popoldne obrambe konec. Sledila je predaja... zasramovanje, pretepanje, žica in vrvi so spregovorile, koliko je vredna komunistična obljuba o amnestiji. Dvanajst voditeljev so takoj odgnali (devet so jih ustrelili, trije pa so jim ušli). Naslednji dan zjutraj so pod gradom ustrelili 32 ranjencev, 60 ujetnikov pa so pobili v gozdu pri železniški postaji v Velikih Laščah. Ostale so skozi Ribnico vlekli proti Kočevju, kjer so se srečali s četniki iz Grčaric. Tako se je končal največji poraz VS do tistega časa. Ko bi bilo drugače, bi se razvoj revolucije verjetno ustavil, ker bi Angleži dobro premislili, koga bodo zanaprej podpirali, če bi bili partizani premagani.

Čudno, morda celo sumljivo je, zakaj se je o tem porazu takrat in tudi pozneje tako malo govorilo.

Danes, po časovni odmaknjenosti 50 let, se dogodki vidijo čisto drugače. Čas je, da si povemo resnico brez kakšnih strankarskih „resnic“, ker zavezanih oči ne moremo naprej. Zgodovina bo morala priznati, da je KP izkoristila stisko vojne in pod krinko NOB izvedla svojo krvavo revolucijo za oblast, za narod pa ni storila ničesar. Pri tem pa moramo tudi mi priznati svoje napake in neumnosti, čeprav to boli.

Šele po vojni se je zvedelo za „zapečatene kuverte“, v katerih je bil ukaz za koncentracijo VS na Turjak in razpored moštva na pet brigad. Dobili so jih vidnejši legijski oficirji, novomeška skupina, kateri je poveljeval kapetan Vule Rupnik pa jih sploh ni prejela. V Borovnici jo je dobil major Kolman, a ni prišla v poštev, ker so že dva tedna prej zvedeli za italijansko kapitulacijo in dobili zvezo z Nemci, ki so prevzeli flake ob mostu.

O novomeški grupi, ki je štela kakih 1500 mož, je treba reči še nekaj besed: Tu se je pokazalo, koliko je vredno partizansko geslo: Smrt fašizmu — Svoboda narodu. Partizani so pozabili na vse laške zločine nad našim narodom... na 20.000 internirancev, od katerih jih je na tisoče umrlo od lakote; na stotine talcev, ki so padli po krivdi partizanov; na tisoče porušenih domov in na stotine požganih vasi... Namesto kazni so jim za majhno ceno... **DA RAZOROŽE IN JIM PREDAJO VAŠKE STRAŽARJE...** obljubljali prost odhod iz Slovenije. Z drznim izpadom iz soteske je to skupino rešil Vule Rupnik, ki jih je odpeljal na Zameško, kjer je pognal v beg partizanske brigade, partizani pa so vojski generala Ceruttija res pomagali do Rakeka, kjer so jih končno razbili Nemci.

Kaj je bil namen zbiranja vojske na turjaškem gradu? Pričakovana invazija Britancev na Reki ali celo v Trstu. Tem naj bi šla naproti protikomunistična vojska. Isti načrt so imeli tudi partizani, ki so hoteli k Angležem priti prvi. Poleg tega so menda imeli z Nemci tajno pogodbo, da jim bodo pomagali vreči Angleže nazaj v morje. Ker angleškega izkrcanja na Balkan ni bilo, so partizani dobili proste roke za obračun s protikomunistično vojsko in so to situacijo v polni meri izkoristili.

Še eno stvar pri tej nepotrební polomiji ne smemo spregledati: razmerja sil nasprotujočih si vojska. Tik pred laško kapitulacijo je bilo v Sloveniji kakih 2000 partizanov, potem je število v nekaj dneh trikrat naraslo, ker je vsa Ljubljana drvela v Krim. Za nasprotno stran komunistična poročila trdijo, da nas je bilo 6.049, naša pa pravijo, da nas je bilo 8 do 10 tisoč. To so bili vojaki ki so vedeli, zakaj so prišli za puško. Torej na vsakega partizana so prišli najmanj trije stražarji. Tako je vse govorilo v našo korist, a smo tako sramotno končali... Zakaj? — Ker je odpovedala glava, vodstvo. Ni čuda, da je ppolk. Dežman že takrat, ko je pribežal z Zapotoka in čakal na ljubljanskem bloku, rekel: „Vsega tega so krivi politiki.“ Partizanski poveljnik Pero Popivoda pa se je pred gradom norčeval: „To je bila strategija magarca“ (mislil je na taborišče v Grčaricah in na zabarikadiranje za turjaške zidove). Boje za Turjak so nesposobni ljudje vodili iz Ljubljane in to takrat, ko ni bilo nobene kurirske ne telegrafske zveze več.

Pred kakimi petimi leti sem vpričo L. Kolmana precej kritično govoril o Peterlinu, ker ni prišel na teren in prevzel komande. Kolman me je ustavil, češ da delam Peterlinu krivico. Rekel je: „Odložali so drugi, Peterlin pa je bil vojak, ki je vedel, da zabarikadiranje v grad pomeni samomor. Zato takrat ni šel iz Ljubljane.“ Takrat mi je tudi povedal, da so Nemci ponujali pomoč za Turjak, v Ljubljani pa je dobil odgovor: Mi ne potrebujemo nemške pomoči! Naše vodstvo je neomajno zaupalo v Angleže in za to vero je tiste dni izgubilo življenje nad tisoč ljudi. Kardelj se je celo nekje hvalil, „...da so tiste dni pet tisoč belo- in plavogardistom pokazali pravo pot...“ (so jih pobili).

Za konec samo še eno misel. Prepričan sem, da človek, ko zre smrti v oči in ve, da je z njim konec, nekako odvrže vse posvetne reči in se oklene misli, ki mu pomeni vse. Pred to steno večnosti je v kočevski ječi stal tudi kaplan France Malovrh, ki je kaplanu Mavcu naročil: „Povej onim v Ljubljani, da je samo v slogi moč. Vsi medsebojni spori naj prenehajo, sicer bodo zahtevali še večje žrtve...“ Kako globoke in resnične besede!

Ko smo kasneje nastopali kot domobranci, smo zmagovali, ker smo bili edini in složni. Ko je vodstvo spet prilezlo iz svojih skrivališč in so Rupnika prisilili k odstopu, se je začela uresničevati tudi Malovrhova napoved. Po Vetrinju je Slovenija postala en sam grob, a tedaj ni bilo več škofa Rožmana, da bi tolažil, in tudi ne generala Rupnika, da bi narod še enkrat poklical na okope. Slovenija je za 50 let padla v komunistično sužnost in bo trajalo še dolgo, da se bo narod otresel te tuje, lažne ideologije. Začetek in obenem zadnji opomin pred to usodno narodovo nesrečo pa je bil Turjak: takrat je bil čas, da stopimo na pravo pot, a voditelji so ta klic preslišali. Tudi danes, 50 let pozneje, naši novi voditelji še vedno ne vidijo žrtev in se prav tako igrajo z narodovo usodo.

Mlin smrti

Središče vsega dogajanja od konca maja do decembra 1945 je bilo sodišče v Novem mestu s pripadajočimi zapor. Kakor bomo videli iz posameznih pričevanj jetnikov, ki so šli skozi ta edinstveni „mlin smrti“, jih je le malo ostalo pri življenju. To velja zlasti za prve mesece. Tu so se zbrali vsi, ki jim je bilo zagroženo, naj se javijo, sicer bodo obsojeni na smrt izven zakona. Tako so se ljudje, nič hudega sluteč javljali v Turkovi hiši, kjer je bil v tem času sedež Ozne. Nekako 25. maja 1945 je odpeljal transport jetnikov z vlakom prek mirenske doline v Šentvid, po tem času pa je Ozna organizirala svoj prevoz jetnikov na morišča na Rogu.

Pripoved mladega fanta, starega 16 let, doma iz Dolenjske. V mesecu maju 1945 je bil mobiliziran skupaj z drugimi fanti, starimi od 15 do 17 let. Uporabili so jih predvsem za zunanjo stražo ustanov Ozne in zaporov. „Nastanili so nas na sodniji kot pomoč notranji straži, ki so jo sestavljali izključno stari partizani. Vseh skupaj nas je bilo okrog 30. Pripadali smo 4. bataljonu Cankarjeve brigade. Enota, kateri sem pripadal, se je imenovala Zora-15 in je bila v sestavi KNOJ-a. Naš komandant je bil Marko Saje. Komisar čete pa je bil Anton Čuk iz Doba.“

Vsi podatki glede pripadnosti četi in enoti so natančno razvidni iz vojaške knjižnice, ki jo je priča predložila. Zato ima pripoved dokumentaren značaj.

V juniju 1945 so ob sredah in petkih nalagali jetnike na zaprt nemški furgon „Feldpost“, ki je imel le na strehi majhno odprtino za zračenje. Posebna značilnost vozila je bila v tem, da je imelo povečano vozniško kabino, kamor so sedli stari partizani, ki so opravljali poboje na morišču.

Odbirati, vezati in nalagati jetnike, določene za prevoz na morišče tisto noč, so pričeli nekako po osmi uri zvečer. Furgon je odpeljal iz zaporov med 21. in 22. uro. Dvojno brezno in jama v Rogarskih klančih sta najverjetnejši morišči, kamor so odvažali jetnike iz novomeške jetnišnice. To lahko trdimo zato, ker sta obe morišči z novomeške strani najbolj dostopni in najbližji. Obe ležita povsem blizu ceste Podturn-Kočevje. Na furgon so običajno naložili do 30 jetnikov. Takrat, ko je nekaterim uspelo pobegniti, jih je bilo na vozilu 38. Za prevoz, ki je bil izključno ponoči, je bilo treba jetnike dobro zvezati, običajno po dva in dva s hrbtom skupaj in potem še dva para skupaj za nadlahti z žico ali z vrvjo. Kaže, da je bil to že v Rusiji preizkušen postopek. V gozdu je bila trda tema in če jetniki ne bi bili dobro zvezani, bi se zanesljivo dogodilo, da bi ta ali oni poizkušal pobegniti. Morilci so vozilo ustavili ob jami, iztovorili jetnike, ki tako zvezani, po štiri in štiri, niso mogli pobegniti. Medtem se je vozilo obrnilo tako, da je s svojimi žarometi razsvetljevalo

morišča. Sedaj so morilci posamezne pare odvezovali, jetnike so slekli in sezuli, potem pa ubili in zmetali v jamo.

Priča pripoveduje, da so ob povratku z morišča iz furgona redno razkladali obleko in obutev. Morilci so se vračali z morišča šele v zgodnjih jutranjih urah.

Med natovarjanjem in vezanjem so jetnike pogosto tudi mučili oziroma pretepali. Priča Jože Brunner, ki mu je uspelo pobegniti, se spominja, da mu je oznovec Dolči Taborski hotel še zadnji hip dati kofuto. Priča ve povedati tudi, da so v mnogih primerih nalagali na furgon že mrtve jetnike.

Zaščitna enota, kateri je pripadala priča, knojevec, ni imela dostopa v prostore, kjer so se vršile obsodbe (med obsojenimi je bil tudi oče priče, ki je to izpovedala). „Vsi, ki smo opravljali stražarsko službo in ki smo bili rekrutirani v maju 1945, nismo sodelovali v pobojih. Le-te so izvajali, kakor so rekli, prekaljeni in dobro indoktrinirani partizani. Ob neki priliki me je komisar povabil, naj se pridružim morilcem. Izgovoril sem se, zato nisem bil nikoli z njimi na morišču.“

Novembra 1945 so nastale na moriščih neke nepravilike. Verjetno žrtve niso bile dovolj zakopane. Okoliščine doslej niso bile pojasnjene. Znano je, da so tudi na drugih moriščih imeli veliko opravka s tem, da so morišča zakrili. V nekaterih primerih je bilo potrebno miniranje, posipanje z apnom itd.

V novembru 1945 so pripadniki zaščitne enote Knoja in rekrutirani skojevci tri dni zakopavali in zagrinjali grobove. Eden izmed njih se je imenoval Jenič in je bil doma iz okolice Novega mesta. Po povratku niso mnogo govorili. Verjetno so imeli opravka z ilovico, zakaj bili so zelo utrujeni in umazani od ilovice. Znano je tudi, da so imele določene službe opravka z zakrivanjem morišč vse do leta 1955, pa tudi v kasnejših desetletjih so bile v bližini grobišč nekakšne straže ali opazovalci, ki so odganjali svojce. Čim se je v bližini grobišč pojavila neznana oseba, že se je od nekod pojavil miličnik, ki je s primerno pretnjo vsakogar odgnal. Ko sem se v letu 1955 slučajno pogovarjal o pomorih, mi je bilo brž pojasnjeno, da gre za vrhunsko državno-partijsko skrivnost.

Še danes pa je živa priča, ki ji je uspelo pobegniti iz furgona. Božja previdnost je tako omogočila, da način prevoza ni več skrivnost.

Gre za naslednje priče:

Jože Brunner, rojen 1914, Gor. Lakovnice. Bil je domobranski narednik na službi na Trški gori. Pred tremi leti ga je zadela kap in sedaj težko govori. Če pa so zraven svojci, predvsem žena Antonija, je mogoče dobiti odgovor na vprašanje, ki sogovornika zanima.

Ivan Jenič, imenovan Johan, doma iz Gor. Lakovnice, umrl pred tremi leti.

Alojz Šurla, roj. 1914, iz vasi Gor. Lakovnice, umrl pred tremi leti.

Vsi trije so se na poziv oblasti javili sredi julija 1945 na Ozni, ki je bila takrat v Turkovi hiši.

Mlin smrti

Središče vsega dogajanja od konca maja do decembra 1945 je bilo sodišče v Novem mestu s pripadajočimi zapor. Kakor bomo videli iz posameznih pričevanj jetnikov, ki so šli skozi ta edinstveni „mlin smrti“, jih je le malo ostalo pri življenju. To velja zlasti za prve mesece. Tu so se zbrali vsi, ki jim je bilo zagroženo, naj se javijo, sicer bodo obsojeni na smrt izven zakona. Tako so se ljudje, nič hudega sluteč javljali v Turkovi hiši, kjer je bil v tem času sedež Ozne. Nekako 25. maja 1945 je odpeljal transport jetnikov z vlakom prek mirenške doline v Šentvid, po tem času pa je Ozna organizirala svoj prevoz jetnikov na morišča na Rogu.

Pripoved mladega fanta, starega 16 let, doma iz Dolenjske. V mesecu maju 1945 je bil mobiliziran skupaj z drugimi fanti, starimi od 15 do 17 let. Uporabili so jih predvsem za zunanjo stražo ustanov Ozne in zaporov. „Nastanili so nas na sodniji kot pomoč notranji straži, ki so jo sestavljali izključno stari partizani. Vseh skupaj nas je bilo okrog 30. Pripadali smo 4. bataljonu Cankarjeve brigade. Enota, kateri sem pripadal, se je imenovala Zora-15 in je bila v sestavi KNOJ-a. Naš komandant je bil Marko Saje. Komisar čete pa je bil Anton Čuk iz Doba.“

Vsi podatki glede pripadnosti četi in enoti so natančno razvidni iz vojaške knjižnice, ki jo je priča predložila. Zato ima pripoved dokumentaren značaj.

V juniju 1945 so ob sredah in petkih nalagali jetnike na zaprt nemški furgon „Feldpost“, ki je imel le na strehi majhno odprtino za zračenje. Posebna značilnost vozila je bila v tem, da je imelo povečano vozniško kabino, kamor so sedli stari partizani, ki so opravljali poboje na morišču.

Odbirati, vezati in nalagati jetnike, določene za prevoz na morišče tisto noč, so pričeli nekako po osmi uri zvečer. Furgon je odpeljal iz zaporov med 21. in 22. uro. Dvojno brezno in jama v Rogarskih klancih sta najverjetnejši morišči, kamor so odvažali jetnike iz novomeške jetnišnice. To lahko trdimo zato, ker sta obe morišči z novomeške strani najbolj dostopni in najbližji. Obe ležita povsem blizu ceste Podturn-Kočevje. Na furgon so običajno naložili do 30 jetnikov. Takrat, ko je nekaterim uspelo pobegniti, jih je bilo na vozilu 38. Za prevoz, ki je bil izključno ponoči, je bilo treba jetnike dobro zvezati, običajno po dva in dva s hrbtom skupaj in potem še dva para skupaj za nadlahti z žico ali z vrvjo. Kaže, da je bil to že v Rusiji preizkušen postopek. V gozdu je bila trda tema in če jetniki ne bi bili dobro zvezani, bi se zanesljivo dogodilo, da bi ta ali oni poizkušal pobegniti. Morilci so vozilo ustavili ob jami, iztovorili jetnike, ki tako zvezani, po štiri in štiri, niso mogli pobegniti. Medtem se je vozilo obrnilo tako, da je s svojimi žarometi razsvetljevalo

morišča. Sedaj so morilci posamezne pare odvezovali, jetnike so slekli in sezuli, potem pa ubili in zmetali v jamo.

Priča pripoveduje, da so ob povratku z morišča iz furgona redno razkladali obleko in obutev. Morilci so se vračali z morišča šele v zgodnjih jutranjih urah.

Med natovarjanjem in vezanjem so jetnike pogosto tudi mučili oziroma pretepali. Priča Jože Brunner, ki mu je uspelo pobegniti, se spominja, da mu je oznovec Dolči Taborski hotel še zadnji hip dati kofuto. Priča ve povedati tudi, da so v mnogih primerih nalagali na furgon že mrtve jetnike.

Zaščitna enota, kateri je pripadala priča, knojevec, ni imela dostopa v prostore, kjer so se vršile obsodbe (med obsojenimi je bil tudi oče priče, ki je to izpovedala). „Vsi, ki smo opravljali stražarsko službo in ki smo bili rekrutirani v maju 1945, nismo sodelovali v pobojih. Le-te so izvajali, kakor so rekli, prekaljeni in dobro indoktrinirani partizani. Ob neki priliki me je komisar povabil, naj se pridružim morilcem. Izgovoril sem se, zato nisem bil nikoli z njimi na morišču.“

Novembra 1945 so nastale na moriščih neke neprilike. Verjetno žrtve niso bile dovolj zakopane. Okoliščine doslej niso bile pojasnjene. Znano je, da so tudi na drugih moriščih imeli veliko opravka s tem, da so morišča zakrili. V nekaterih primerih je bilo potrebno miniranje, posipanje z apnom itd.

V novembru 1945 so pripadniki zaščitne enote Knoja in rekrutirani skojevci tri dni zakopavali in zagrinjali grobove. Eden izmed njih se je imenoval Jenič in je bil doma iz okolice Novega mesta. Po povratku niso mnogo govorili. Verjetno so imeli opravka z ilovico, zakaj bili so zelo utrujeni in umazani od ilovice. Znano je tudi, da so imele določene službe opravka z zakrivanjem morišč vse do leta 1955, pa tudi v kasnejših desetletjih so bile v bližini grobišč nekakšne straže ali opazovalci, ki so odganjali svoje. Čim se je v bližini grobišč pojavila neznana oseba, že se je od nekod pojavil miličnik, ki je s primerno pretnjo vsakogar odgnal. Ko sem se v letu 1955 slučajno pogovarjal o pomorih, mi je bilo brž pojasnjeno, da gre za vrhunsko državno-partijsko skrivnost.

Še danes pa je živa priča, ki ji je uspelo pobegniti iz furgona. Božja previdnost je tako omogočila, da način prevoza ni več skrivnost.

Gre za naslednje priče:

Jože Brunner, rojen 1914, Gor. Lakovnice. Bil je domobranski narednik na službi na Trški gori. Pred tremi leti ga je zadela kap in sedaj težko govori. Če pa so zraven svojci, predvsem žena Antonija, je mogoče dobiti odgovor na vprašanje, ki sogovornika zanima.

Ivan Jenič, imenovan Johan, doma iz Gor. Lakovnice, umrl pred tremi leti.

Alojz Šurla, roj. 1914, iz vasi Gor. Lakovnice, umrl pred tremi leti.

Vsi trije so se na poziv oblasti javili sredi julija 1945 na Ozni, ki je bila takrat v Turkovi hiši.

Brunner se spominja, da je bil v zaporu 13 dni. Torej se je to zgodilo okoli 5. avgusta 1945.

„Bilo je okrog 23. ure. Med pretepanjem so nas zvezali po dva in dva s hrbtom skupaj. Potem pa še z žico, po dva in dva para skupaj, vezane za nadlahti. Tako zvezane jetnike po štiri in štiri so morilci še dodatno navezali na vzdolžno vrv. Tako se, denimo, v gozdu, kjer so jih iztovorili iz furgona, nihče ni mogel oddaljiti iz skupine. Morilci so potem v soju žarometov odvezovali posamezne naveze in tako ni bilo bojazni, da bi se kdo oddaljil ali pobegnil. Kar zadeva pretepanja, si je najbolj prizadeval oznovec z imenom Dolči. Rečeno nam je bilo, da gremo na delo v Črnomelj. Ko so nas strpali v furgon, ki je imel le majhno odprtino za zračenje na strehi, sem koval načrt za pobeg. Ko smo se odpeljali iz novomeških zaporov po mestu, sem takoj, ko smo zavili od mosta prek Krke na desno, sprevidel, da nas peljejo na Rog in ne proti Črnomlju.“

Jože, ki se je prejedločil, da pobegne, je takoj rekel blizu stoječemu Johanu: „Johan, grizi vrv!“ in Johan se je za palec debele vrvi lotil s svojimi močnimi sekalci. Johan je bil znan po tem, da je imel izjemno močne sekalce. Še sedaj se hčerka Amalija spominja, kako ji je oče z zobmi trl orehe. In Johan je grizel in drgnil vrv, ki je vezala zapestje Jožetu, silovito, kolikor je mogel. Dlesni so mu že močno krvavele. Vedel je, da gre za življenje in da ni veliko časa. Vrv je popuščala. Jože je krepko sunil in pocuknil in vez okoli zapestja je opustila. Hitro je odvezal še ostala dva tovariša. Tedaj so se zganili ostali jetniki, ki so se z njimi peljali v smrt. Eden od njiju se oglasi: „Fantje, kaj počnete, vsi bomo nastradali.“ Jože pa odločno odgovori: „Hujše ne more biti več.“ In nadaljuje s pripravami, da bi odprli vrata furgona. Jožetu, ki ima izjemno dolge in vitke prste, je uspelo dvigniti zapah furgona. Vrata so se odprla ravno v trenutku, ko smo se peljali mimo pokopališča v Dolenjskih Toplicah.

Jože, železničar, je skočil prvi. Vedel je, da mora skočiti v smeri vožnje. Tudi Lojz Šurla je dobro skočil. Johanov skok pa je bil nesrečen. Padel je in si zvil nogo v gležnju. Hitro sta oba zdrava ubežnika pomagala Johanu s ceste. Pot beguncev s poškodovanim Johanom ni bila lahka. Do domače vasi je bilo več kot 10 km.

Ko so se oddaljili od ceste, so se šele zbrali in se zavedli nove situacije. Bili so žejni, saj jim v zaporu niti vode niso dali. Tu, v svobodi, pa so se morali ogibati naselij. Tu in tam so pili vodo iz kolesnic, potokov pa v teh krajih ni. Odločili so se, da krenejo proti Ljubnu. Johanu so skušali nogo povezati in jo naravnati. Prišli so do neke zapuščene in požgane hiše, verjetno zidanice, kjer so našli vodnjak in v njem nekaj vode v globini. Znašli so se tako, da so Johanov čevelj, ki ga je nosil v roki, navezali na kol in z njim zajeli vodo iz vodnjaka. Tako so se po dolgem času za silo odžejali. Oglasil se je tudi želodec in pričelo se je daniti. Tu in tam so našli jagode ali borovnice. Prišli so do neke košenice. Sonce je toplo grelo. Ob robu gozda so si pripravili skrivno ležišče

in izmenoma malo zaspali. Šele proti večeru so krenili proti znanim vasem, izogibaje se naselij in ljudi.

Prišli so do vasi, ki se imenuje Malo Škrjanče. Tu je neka mati imela tri sinove domobrance. Potrkali so. Mati je vsa vesela odprla, misleč, da se je vrnil kateri od njenih sinov. Tu so begunci po nekaj dneh dobili nekaj tople hrane. Vrnili so se proti Ljubnu in se razšli. Od takrat dalje se je skrival vsak zase. Jože pripoveduje, da je Ozna hitro ugotovila, da jih je med prevozom na morišče nekaj ušlo. To so gotovo povedali preostali naivni jetniki, ki so še ostali v furgonu. Že po dveh dneh se je pričela silovita hajka za ubežniki. Seveda se nihče ni mogel skrivati brez pomoči svojcev. Vsi skupaj pa so morali biti spretni, bolj od Ozne in njenih vohljačev. Brenner se je skrival več kakor dve leti. Kakor vesta povedati otroka in žena Alojza Šurle, so ubežnike zlasti pozimi, ko so bili zakopani v stelji ali slično, ponovno iskali. Zgodilo pa se je, da je ta ali oni od beguncev skrivališče že dan prej zapustil.

Brenner se je skrival na različnih krajih. Skrivališče je neprestano menjaval. Vendar je žena Antonija, ki mu je nosila hrano, svojega moža v temi vedno našla. Jože se spominja, da je patrola šla dostikrat prav mimo njegovega skrivališča, vendar ga niso odkrili. Kadar je spal zunaj v gozdu, si je ročno spletel iz šibja, ki ga je povsod na razpolago, primerno ležišče. Pa tudi moker ni bil, zakaj iz slame si je spletel streho, ki ga je varovala. Omenim naj, da sta bila pokojna Jeničin Šurla imenitna krovca slamnatih streh in da sta bila glede te spretnosti daleč naokoli znana.

Kakor bomo pozneje spoznali, Oznin mlin smrti ni bil brez evidence. O tem, kdo je bil odpeljan v smrt, je obstajala evidenca. Zagotovo so vedeli, da se begunci gibljejo na terenu, saj je Ozno sproti obveščal terenec Hrovatič. Jožetovo ženo Antonijo je seveda neprestano opazoval in zasledoval. Bilo je septembra 1947. Bližala se je zima. Jože je prišel domov, ni se več skrival. To je seveda opazil terenec in obveščevalec Ozne Hrovatič. Nekega dne se je pripeljal kapetan Ozne Mitja Kikec v spremstvu terenca Hrovatiča. Pričela sta razgovor o tem in onem. Vprašal ga je: „Kaj ste mislili, ko ste se peljali v furgonu, kam se peljate?“ Jože mu je odgovoril odločno in brez strahu: „Po poštenem potu gotovo ne, zakaj bili smo zvezani bolj kakor živina.“ Oznovec se je poslovil. Jože pa je postal spet železničar. Šikanirali so ga seveda ves čas, dokler je bil v službi.

Johan in Alojz sta si kmalu ustvarila vsak svojo družino. Njuni otroci se spominjajo, kako sta očeta skupaj obujala spomine na uspešen pobeg. Posebno je bilo ganljivo srečanje z Ložetom Veselom iz Podljudna, ki mu je uspelo pobegniti z morišča pod Krenom. Srečali so se ob romanju k Sv. Vidu na Ljubnu. Tu so skupaj jokajoč obujali spomine na težke dni.

Iz povedanega sledi, da je smrtni mlin Ozne deloval vse od maja 1945 pa do konca septembra 1945. Takrat so morilci, kakor je izpovedala priča, „knojevec“, dvakrat ali včasih trikrat na teden odvažali jetnike v smrt. Konec

septembra so iz neznanega razloga morišče zakrili z zemljo. Na ta način so hoteli zakriti ali prikriti sledove pomora.

Nesporno je dejstvo, da je prevoz jetnikov na razna doslej znana in druga še neznan morišča trajal 4 do 5 mesecev. Če bomo na ta način skušali sešteti število žrtev, ki so verjele, da jim nova oblast nudi varnost in zakonitost in se javile na Ozno, bomo videli, da število pomorjenih jetnikov doseže število 1000.

Vsi ti so bili odpeljani iz novomeških sodnih zaporov. Seveda so vštete tudi žrtve, ki so jih pripeljali iz Kostanjevice, Žužemberka in Šentjerneja. Vsi ti kraji so sodili pod sedež Ozne v Novem mestu. Mnoge od njih so pobili že na poti v zapore.

Sito „mlina smrti“ Ozne v Novem mestu je bilo silno gosto. Le malo je jetnikov, ki so prišli skozenj živi. Le tisti, ki se je skrival do meseca septembra, je morda imel srečo, da je bil obsojen le na pet let zapor s prisilnim delom. Med njimi je bil prof. Dolenc, direktor gimnazije.

Kot primer osebe, ki je prišla živa iz zaporov v Novem mestu, naj navedem pričevanje gospe Karoline Guštin in njenega moža, pokojnega Franceta, ki se je skrival vse do 13. novembra 1945. Zaradi izdaje so ga odkrili v Mokrem polju. Izdala ga je znanka Pregljeva, ki je zbirala podatke o skrivačih po nalogu Ozne. Obljubili so ji, da bo rešila svojega moža Jožeta Preglja, ki mu je grozila smrtna kazen. Res so ga v decembru 1945 obsodili na smrt in justificirali.

„Akcijsko je vodil oznovec Drčar, človek visoke postave in silno krut z jetniki. Ob aretaciji je bila zraven tudi Bratkovičeva žena. Peljali smo se naprej proti vasi Vrh, kjer so izgrebli iz nekega skrivališča najprej Bratkoviča, od tu smo se peljali naprej proti Gradišču, kjer so iz skrivališča izvlekli mojega moža. Iz tega se vidi, da je bila akcija skrbno pripravljena. Ko so mojega moža pripeljali, je bil že uklenjen z rokami zadaj in z vrvjo okoli vratu. Objela sem ga in poljubila. Moj položaj je bil težak, kajti bila sem v osmem mesecu nosečnosti. Mojega moža so odkrili z zvijačo. Oznovec Drčar, ki je vodil skupino, je zahteval, da bi mojega moža in Bratkoviča ustrelili že kar med vožnjo skozi Struško hosto. Vendar se to ni zgodilo. Pripeljali so nas vse s furgonom v sodne zapore. Tu je prišel nasproti kapetan Jože, ki je takoj ukazal, da mojemu možu snamejo verige in vrv. Mojega moža so takoj odpeljali v bunker, mene pa zaprli v celico. Spominjam se, da so me zaprli v celico, katere stene so bile obrizgane s krvjo do stropa. Doživljal je bil grozljiv. Kri se je cedila po steni. Sledila so zaslišanja. Ob tej priliki mi je oznovec Drčar rekel: ‚Nimate več moža, spravili smo ga s poti.‘ Zasliševal me je o kaplanu Moharju in bil vedno zelo nasilen. Bila sem v celici večinoma sama. Glede krvavih madežev po steni pa še tole. Zdi se, da krvavi madeži niso bili več sveži, ampak so bili morda stari že nekaj mesecev. Kapetan Jože, kakor so ga imenovali (star okrog 30 let), mi je po enem tednu prinesel v celico skodelico kave.

Pred odpustom iz zapora me je zaslišal še kapetan Jože (v civilni obleki) o vsem sorodstvu. Pri tem je gledal v zapiske, izkazalo se je, da vodi Ozna evidenco o jetnikih, ki so šli skozi novomeške sodne zapore. Knjiga je bila velikosti telefonskega imenika, trdnih, rjavih platic. Opremljena je bila z abecedno označbo. Tu so bila po abecednem redu vpisana imena žrtev, ki so šle skozi „mlin mrt“ tega časa. Kapetan Jože me je vprašal po mojih bratih. Pogledal je pod črko T. Rekel ni nič, samo pomenljivo me je pogledal. Rekla sem mu, da mi je Drčar rekel, da so mi moža ubili. Rekel ni nič, poklical je dežurnega in ukazal: „Pripelji Guština!“ In privedli so ga. Bil je močno zdelan, verjetno so ga topli. Nisva si mogla nič povedati, razen z očmi. Bil je obsojen na smrt, v začetku 1946 pa pomiloščen in po dveh letih spuščen na prostost. Jaz sem bila izpuščena po enem tednu.“

Priča Karolina Guštin je torej videla, da obstaja knjiga, kjer so bila po abecednem redu vpisana imena vseh žrtev, ki so šla skozi novomeške sodne zapore. Ni znano, kje so ti zapiski sedaj, in ni gotovo, da so uničeni. Po nekih podatkih so evidence o pobojih spravili v centralne arhive v Beogradu.

V naslednjih vrsticah naj opišem doživetja vojaka, ki mu je bilo ime Janez. Bil je eden redkih, ki je preživel ječo v novomeških sodnih zaporih. Bil je pripadnik vaše straže pod poveljstvom Milana Kranjca v Orehovici. Udeležil se je mnogih bojev. Milan Kranjc, odličen poveljnik, je odšel med četnike v Grčarice in tam izgubil življenje. Janez pa je ostal v Orehovici in se ob kapitulaciji Italije skupaj z Vukom Rupnikom umaknil prek Krke. Partizani, v jeseni 1943 prilično močni, so vdiral preko takratne italijansko-nemške meje. Tako se je Janez moral udeleževati tudi teh bojev. To so bile tri čete takratnega Rupnikovega bataljona, sestavljene iz bivših legionarjev in so bile kar dobro izurjene.

V tistem času se je partizansko poveljstvo hotelo prebiti prek Dol pri Litiji pa vse do Radeč, da bi na ta način prekinilo železniško progo Zagreb-Ljubljana. Na ta poizkus so se Nemci ustrezno odzvali. Partizani so prodrli samo nekaj kilometrov prek meje. Da bi ta napad odbili, so v obrambo vključili tudi Rupnikove enote. Na sektorju Gor. Vodice-Brezova je bila razporejena 3. četa pod poveljstvom nadpor. Matičiča, ki je v drugi polovici oktobra 1943 krepko posegla v boj. Imeli so artilerijsko podporo, to je težak dalekometni top velikega kalibra, ki je streljal z železniških tirov v bližini Radeč. Janez še danes z navdušenjem pripoveduje, kako natančno so zadevale granate. Ko je četa na ta način lažje prebila partizanske položaje in prodrla v vas Brezovo, je bilo kaj videti. Spominja se rjavih škornjev in hlač nekega komandanta, ki so visele z drevesa. Toda kmalu je Janeza zadel partizanski izstrellek, težka mina, ki je eskplodirala neposredno pred njim. Od drobcev je bil ranjen po vsem telesu in v obe očesi. Znašel se je na previjališču nekje pri Radečah. Potem je romal iz bolnišnice v bolnišnico. Končno je bil po nekaj mesecih odpuščen iz domobranstva. Dobival je majhno pokojnino.

Prišel je maj 1945. Janez je bil civilist in je ostal doma. Tudi skrival se ni.

Nova oblast pa je nekje konec maja ali v začetku junija razglasila poziv za rekrutacijo ali nabor. Tudi Janez se je javil. Nabor se je vršil v novomeški gimnaziji. Bile so tri možnosti: da so te vlekli k vojakom, nesposobne poslali domov ali da so mladeniče zaprli. Janeza je doletela tretja možnost. Zaprli so ga. Tisti čas so bili zapori zelo natrpani. Janez pravi, da so bili jetniki tudi v drugih zgradbah v mestu.

V zaporu je bil tri tedne v samici. Srečal se je z oznovcem, ki se je imenoval Mitja Mikec in je imel eno nogo krajšo. Mitja ga je peljal v celico, kjer so jetnike zasliševali. Na klinih, nameščenih na steni, je viselo mnogo bikovk različnih dolžin. Bile so na koncu okovane in opremljene z dodatnimi biči, na katerih je bilo privezanih še po nekaj dodatnih kovinskih žebeljev. Mitja mu je zagrozil: „Če ne boš povedal po pravici, te čaka tole,“ in pokazal na biče. Stene so bile obrizgane s krvjo. Vse to se zdi prvi trenutek neverjetno. Ob pretepanju so biči očitno udarjali ob steno. Pri tem so krvavi žebelji tam puščali vedno več krvavih znamenj. Kakor priča Janez, ki je to videl, so bile stene celice do stropa obrizgane s krvjo. Tri tedne je bil v skupinski sobi. Tam je bila velika gneča, saj je bilo v sobi nad 60 jetnikov. Primerilo se je, da je Janez videl, da ga oznovec Mitja gleda, in uprizoril je spektakularen padec po stopnicah. Pri tem se je delal bolj slepega, kakor je dejansko bil. Mitja je padec opazoval in rekel: „Saj si revež!“ Kmalu nato je bil Janez odpuščen iz zapora.

V zapor so hodili tudi vaški terenci in iskali znance. Če so nekega jetnika prepoznali, se v večini primerov ni več vrnil.

V nočnih urah je bilo slišati stokanje in vpitje jetnikov. Pretepanje z biči je bila ena od zasliševalnih metod. Ob stenah so bile naslonjene tudi gorjače. To so bili karseda grčavi koli, primerne dolžine. Seveda za zasliševanje ni vedno primerna gorjača, saj je z nekaj udarci mogoče ubiti človeka. Z okovanimi biči pa sta družno dva oznovca žrtev lahko dalj časa pretepala, ne da bi zadala smrtni udarec. Lahko si mislimo, koliko udarcev je bilo potrebnih, da so stene celice bile tako poškopljene s krvjo.

Priča, „knojevec“, ki je varoval zapore, ve povedati, da je bil posebno krut oznovec Dolči Taborski. Šef zaporov je bil v tistem času Terlep. Posebno dejaven je bil tudi oznovec Drčar.

Najomenim, da so se s pretepanjem posebno posvetili onim domobrancem, ki so jim zadali hujše vojaške poraze. Teh porazov pa ni bilo malo. Zato Janeza niso tepli, kajti že dalj časa je bil invalid in se ni udeleževal bojev.

Kar zadeva pretepanja, naj omenim še udarce s ključi. Te udarce omenja tudi Brunner. Ključe ima pri roki sleherni ječar-ključar. V roki ima vedno po dva ključa, kakršne poznamo samo še pri ključavnicah zidanice. Glede udarcev s ključi se vedeli povedati vsi, tudi Plaperjeva gospa. Tudi pisec teh vrstic ima izkušnje. Po nekaj udarcih se kri cedi po čelu in tudi buške so daljši čas opazne. Rečem pa lahko, da so udarci s ključi najmanj, kar je lahko doživel jetnik, ki ga je imela v oblasti Ozna.

Branimir Nešović, Janko Prunk:

20. stoletje

Zgodovina za 8. razred osnovne šole

Namesto uvoda:

Vsakdo verjame predvsem v tisto, kar želi verjeti. Na tej modrosti temelji vsa politična propaganda. Uspešna je v toliko, v kolikor se te modrosti državljan, ki jim je propaganda namenjena, ne zavedajo.

Danes imamo demokracijo, nimamo komunizma. Ta pohod v demokracijo, ta sprememba naše usode se je „zgodila“ s spremembo preteklosti. Doseči boljšo prihodnost z izboljšavo preteklosti, to je bistvo uspeha. Ali je preteklost sploh mogoče spremeniti in ali ta sprememba preteklosti lahko spremeni sedanost, morda pa poseže celo v prihodnost?

Sam pojem preteklosti predpostavlja, da je to nekaj, kar je bilo, torej nekaj, kar je že prenehalo biti, torej nekaj česar sploh ni. Če preteklost kje obstaja, potem le v moji ali tuji zavesti. Trditev, da je neka preteklost še v obstoju, da je, neglede na to, ali kdo ve zanjo ali ne, je nesmiselna; preteklost je relativna, v razmerju do zavesti, in zunaj nje samostojno ne biva. Preteklost torej lahko spremenjamo — zadostuje, da spremenimo zavest o preteklosti, pa se bo spremenila tudi preteklost.

Če se je pa preteklost spremenila, potem to vpliva po modrosti črnih in rdečih prerokov tudi na sedanost in prihodnost. Torej ima zgodovina namen spremembo sedanosti in prihodnosti.

— — —
S slovensko samostojnostjo smo prekrili vse, kar bi še koga spominjalo, da je obstajal protikomunistični boj in komunistična zarota, sedaj molčimo do drugega prihoda Kristusovega, če je treba, da se tovariši ne bodo razjezili in nam vzeli, kar so nam dali.

Prve mesece lani je Državna založba Slovenije izdala knjigo 20. stoletje, učbenik zgodovine za osmi razred osnovne šole. Knjiga je bila v pripravi že leto poprej in smo njen tipkopiš omenili v Taboru. Ni bila še dokočno pripravljena, toda čas teče in med tem časom smo dobili njenega avtorja dr. Janka Prunka že na ministrskem stolčku, zato se je morala spremeniti tudi zgodovina. Čebomo kdaj polnopravni člani Evropske skupnosti, se pa napiše

drugo, če bo ta koga preveč prizadela, kar je malo verjetno. Morda pa le, saj je še dosti iskalcev sprave in deleža oblasti med nami.

Njenega avtorja pozna slovenska politična emigracija že leta, vendar ga je šele lani prišla za jezik že pred izidom te knjige, ker je po njenem preveč opletal z njim, najbolj jo je pa prizadelo, da psovke o kvizlingih in izdajalcih padajo z Ministrstva za Slovence po svetu, saj je vendar znano, koliko smo zdomci storili ob proglasu neodvisnosti Slovenije zanj pri tujih vladah, da bi bila priznana, potem pa koliko nabirk je bilo poslanih, da se popravi škoda, ki so jo napravili jugoslovanski okupatorji, preden so zapustili Slovenijo.

Takrat se mi je zapisalo, da je za pobjo dvanajstih tisočev premalo samo dve strani, pa še te so bile samo na polovico posvečene izročanju in o tem, kaj je mislila nasprotna stran. Učbenik za osmi razred navsezadnje ni izšel v taki obliki in upravičeno smo pričakovali, da bo popravljena izdaja izšla s točnejšimi številkami, bolj obsežna, kar zadeva domobranstvo, bolje dokumentirana. Mi, zunaj Slovenije, smo povzdigovali še ministra za šolstvo v oblake, naš je, tukaj se ne bo pitalo več nedolžne mladine s starimi propagandnimi gesli in napol resnicami, še bolj pa zamolčevanji, ker takle učbenik ni samo za en dan, posebno še, ker je velikega obsega, luksuzen in precej drag. No, sedaj vidim, da so bile samo naše pobožne želje, idiotsko upanje, eno razočaranje več! V knjigi 20. stoletje je posvečena poboju domobranstva komaj ena osminka strani. Knjiga pa ima 260 strani. Ne da bi avtor ne imel dostopa do dokumentacije, saj že na prvi strani dobimo imena zgodovinarjev, ki so mu pomagali pri zbiranju in urejanju materialov in z nasveti za njihovo uporabo. Odkod povod za psovke in omalovaževanje, ki jih nismo več pričakovali od Prunka, istočasno pa še vedno povzdigovanje Osvobodilne fronte, funkcije partije, po vsem, kar se je zgodilo po letu 1945, posebno pa še po letu 1991, ko bi vsakdo pričakoval vsaj nekaj priznanja naši strani, malo več osvetlitve povojnih in zakaj ne tudi revolucijskih let?

Ker so ta leta ključnega pomena, iz katerih bo vsak količkaj umsko razvit človek mogel potegniti zaključke za povojno obračunavanje. Slovenci smo ali pa še imamo pred trgovino v turjaški kleti Polajnarjev Odbor za varstvo človekovih pravic, Stresovo komisijo Pax et justitia, Bavconov odbor za varstvo človekovih pravic, Klub 89 za isto, Bavčarjev odbor, Svet za varstvo človekovih pravic, Odbor SZDL tudi za varstvo, Bučarjevo komisijo slovenske skupščine, tako da smo dobro zavarovani v tem pogledu. Toda nekateri od teh odborov so že ob ustanovitvi zatrdili, da se ne bodo bavili z obdobjem revolucije, kot da se takrat ne bi nič zgodilo, ali pa, da kar se je, da ni vredno omembe. Od oseb, od katerih smo največ pričakovali: Stresa, Polajnjarja in Bučarja, kot borcev za demokracijo, slovensko neodvisnost in razčiščenje slovenske preteklosti že zaradi mesta, ki ga imajo v slovenski družbi, smo dobili najmanj. Ni bila nevednost ali pomanjkanje informacij in dokumentacije ali drugačne metodologije, to obdobje je bilo namerno, sramotno izpuščeno.

Recimo, da je „kšeft“ v turjaški kleti vrgel toliko mešetarjem, da so obljubili „sestopajočim“, da se ga sami ne bodo dotikali, prav tako ne pustili, da bi to drugi vlačili po časopisih. Tudi Prunk in Nešović molčita o tem, kot da bi imela vodo v ustih.

V zameno, pa se zdi, da ni več prepovedano pisati o dr. Janezu Ev. Kreku in dr. Antonu Korošču: prvi je prišel celo do slike, drugi pa do dela nagrobnega govora Kreku. Celo tisto: Pročod Nemcev! in Dvignite glave, ker se približuje vaše odrešenje! stoji zapisano v knjigi. Čeprav je ocena še vedno sporna o njiju, nekaj so pa le navrgli tudi katoliški strani.

Kdaj je bila ustanovljena Osvobodilna fronta? Vedno sem trdil, da se je nekaj ljubljanskih gospodov zbralo na popoldanski „kofetek“ 27. aprila 1941, ker ni bilo nobenega izmed poznejših vodilnih zraven, toda Prunk nam pove, da je bila ustanovljena takrat Protiimperialistična fronta, toda — Prunk se zavaruje — imenovali so jo Osvobodilna fronta. Za vsak primer, kaj pa veš...

Da so se dominsvetovci pridružili OF na prvem mestu, to lahko trdi Prunk, če ne pozna usmeritve katoliške revije Doma in sveta, ali pa namerno obrekuje pokojne dominsvetovce, ki se ne morejo braniti, ker so mrtvi. Popravek k temu bodo pač morali napisati prihodnji rodovi, ki literarno zgodovino in preteklost Doma in sveta malo bolje poznajo kot Prunk.

Kot da bi se opravičeval, je Prunk že lani pisal, da so ameriški in angleški vojaki pokončali čez milijon Nemcev brez vsake sodbe, ki so umrli že po končani vojni v zavezniških ujetniških taboriščih. Torej poklati dvajst tisoč ni zanj nič posebnega. Še Francoze navaja, da so pobili nekaj deset tisočev kurb in mislim, da je isti argument porabil tudi dr. Tone Ferenc, češ kaj pa vpijete, saj to je bilo nekaj čisto navadnega takrat. Bralec naj podzavestno po tem pride do zaključka, posebno če je mlad: Kaj pa če so se tudi domobranci in vsi, ki so jih „osvoboditelji“ pobili, vlačili z Nemci? Še dosti si upa Prunk; pomislite, da bi ga poslali v ZDA ali pa v Anglijo, tam naj bi ga pa zavrteli: Kje si pa to videl, kje imaš pa dokaze? Zbogom, diplomatska kariera Prunka! Še Nemcem bi se zameril: A, tako? Cel milijon! Vedel si, pa si molčal toliko časa! Molčal o svinjarjah, ki so jih počeli zavezniki z nami!

Nekateri pravijo, da je bil vzrok izročitev Slovencev, Hrvatov, Srbov in Črnogorcev pomanjkanje hrane v takratni angleški coni. V resnici smo dobili od 11. do 31. maja 10 keksov, eno žlico sladkorja in eno žlico kave. Bili so pa primeri, ko so Angleži in Škoti sadistično žvečili pred teboj čokolado, jo izpljunili in razmazali s čevljem po tleh, da je ne bi kdo pobral. Tudi potem v Italiji ni nihče tožil nad pomanjkanjem hrane, torej hrana ni bila glavni vzrok izročitve. Po Prunku je bila ta odločena že prej v Jalti in Potsdamu med Churchillom, Stalinom in Rooseveltom, vendar ne navaja o tem nobenega dokumenta. Če je res bilo odločeno, zakaj so pa potem polk. Ivanović, polk. Hočevar in komisar Milan Basta hodili zahtevati na angleško poveljstvo, da jim izroče tiste, ki so se predali Angležem. Ne vojne ujetnike, v tem je razlika!

Zares je čudno, da so se cele divizije, ki so bile v Italiji, rešile, medtem ko so vse tiste, ki so bili v Avstriji, izročili partizanom. Skoraj bi bilo bolje, da bi zapisal, da so bile angleške čete in njihovi poveljniki v Avstriji več ali manj okuženi s komunizmom, ker so bili v stikih že v Italiji z jugoslovanskimi četami.

Sploh se pa izrazu „komunističen“ Prunk vsaj v prvem delu zgodovine izogiblje do take mere, da ga uporabi samo nekajkrat, drugače pa uporablja dosledno socializem, realsocializem ali pa ga opisuje po ovinkih. V tem ni niti originalen, ker so že slovenski in hrvaški gospodarstveniki dosti prej trdili, da ni bilo socializma, kajšele komunizma; socialistično gospodarstvo, socialistična ureditve, socialistična družba — ni jih bilo! Dr. Branko Horvat, profesor na zagrebški univerzi, „vodilni tistega, kar je bilo,“ je to lepo opisal v knjigi PES (Negre za psa, ampak za politično ekonomijo socializma!). Tudi Slovenci smo zaostajali za njim v skrbi, da besedam ohranimo odgovarjajoči pomen.

Prunk je bolj radodaren z izrazom Osvobodilna fronta kot pa s komunisti. Menda je to sedaj bolj v modi, ker je težko biti komunist po vsem, kar so že odkrili o njem, še težje bi bilo pa, če bi se resno zavzeli in spregovorili odkritosrčno.

Sploh pa to ni nič posebnega, kaj bi se cemeril zaradi tega: ZSMS (Zveza socialistične mladine Slovenije) je zaprosila po osamosvojitvi in neodvisnosti Slovenije, da se odpravi pridevnik „socialistična“ republika Slovenija, čeprav je bila sama socialistična in je še. Da ni res — celo podpise so pobirali za to. O tem je vedel povedati že Samuel Becket v Spisih za nič: „Vse dokler bodo besede samo besede in šle iz ust, se ne bo spremenilo ničesar. Vse to so še stare besede. Govoriti in nič več, govoriti kot vedno, vse skupaj ni vredno nič.“ Pa ne da bi zgodovinarju citiral kakšnega kvizlinga? Ne, Samuel Becket je bil irski pisatelj, le ljudi je bolje poznal kakor midva s Prunkom.

Ne vem, kakšne slike je mislil vstaviti v lansko izdajo Nešović, ker sem videl gol tipkopis. Morebiti bo kaj zalegla hvala — v tej izdaji ima poleg obteževalnih in obtožujočih slik fašiste, nacistе ter tudi grob, kjer počivajo žrtve NKVD. Žrtev, pravi Prunk, je bilo na milijone (str. 38). Pohvalno, Prunk, pohvalno!

Slaba se mi zdi utemeljitev upravičenosti revolucije v Sloveniji; če je to sploh utemeljitev, kar pišeta Prunk in Nešović. V drugih državah da, toda v Sloveniji ni bilo povodov za revolucijo, tisti pa, ki jih navajata, so neprepričljivi. Sploh pa, kaj smo imeli Slovenci med vojno: revolucijo, državljansko vojno ali narodnoosvobodilno vojno? Za Španijo pravi že v naslovu, da je šlo za državljansko vojno med republikanci in frankisti. Nekajkrat mu uide, da je šlo za državljansko vojno, napiše o protirevolucionarjih, ne izogne se izrazu revolucionarno nasilje, bratomorni spopadi, medsebojni spopad, državljanska vojna (str. 133). Torej je le bila, čeprav revolucionarji taje državljansko vojno, kot kača noge.

Povojni razpravi, krvavi rihti, poboju domobrancev posveti Prunk kar osminko strani, pa še tu in tam kakšen stavek. Preveč, gospod, preveč!

Poglavje zase je namenjeno partizanskemu vojvodstvu. Pravzaprav ni poglavje, v petih bornih stavkih namigne na morijo 1500 Slovencev na deželi in v mestu. Pater Franc Cerar pravi, da jih je bilo 1050, od drugod pa je zvedel, da jih je bilo dosti več in to do jeseni l. 1942, ko so „beli“ začeli kolaborirati z okupatorji, ki bi morali po mednarodnih zakonih vzdrževati red v okupirani deželi. Vse do takrat so bili „beli“ v ilegali, čeprav jih je okupator na nekaterih mestih že razbil. Pobjjali so jih pa tudi partizani. Prunk navaja en tak primer na Ratežu, ko so beli napadli Italijane, dal bi mu pa še drugega iz Malega Slatnika. Takrat je padel Ivko Lah, ki je šel napajat konje in so ga zapazili Italijani. S tem je bila razbita prva protiokupatorska bela ilegalna formacija. Do takrat se tudi beli in rdeči niso napadali.

Po 11. juniju 1942, ko so se udarili beli in rdeči na Zajčjem vrhu, so bili beli še lep čas v ilegali, med tem časom se je pa dogajalo to, kar bi rad Prunk stisnil v pet stavkov: vojvodstvo, sektaštvo, partizanska samopašnost, umori, mučenja, nasilja, ropanje, pobijanje nasprotnikov in samo osumljenih nasprotništv (Mavsarjeve 3-4 letne otroke ne bi štel med nasprotnike), kakor tudi mojega brata Jožeta ne, ker okupatorjev še videl ni, vendar so ga po petdnevnem mučenju umorili skupaj z očetom, ki so ga živega zakopali. To je bilo na deželi; recimo, da teh vojvod ni moglo brzdati partizansko poveljstvo, ki je bilo v Ljubljani. Toda Prunk pravi, da so podobne akcije izvajali tudi tam. Naši kronisti so našteali 52 takih „akcij“, s partizanske strani so se pa pohvalili, da jih je bilo kar 82.

Ker smo že pri brzdanju vojvodstva in sektašev (za sektaše ni bilo nikdar jasno, kdo so bili, najbrž krščanski socialisti!), bi omenil še en primanjkljaj Zgodovine. Prunk pravi, da se je to zgodilo jeseni l. 1942. Kako pa, da niso mogli obrzdati vojvodskih morilcev po končani vojni, ko so nekaj mladoletnikov izpustili iz Teharij — za revolucijsko pravo je bilo zadosti, da je imel zločinec 17 let, ki mu jih Prunk spremeni v 18 let, ko je bil že zrel za umor — so jih ti isti vojvode in njih pomagači čakali pred domačimi vasmu in jih pomorili. Ne gre za nekaj primerov, zato je dobro, da bi tudi to prišlo v učbenik zgodovine. Morda kot domači popravek k nepopolnemu zakonu...

Čudno! Čudno ni, da Prunk o tem več ne govori, čudno je to, da po dogovoru v turjaški kleti „naši“ ne govorijo. Polajnarjeva in Stresova komisija sta bili ustanovljeni najbrž z izrecnim namenom, da preprečijo vsako medvojno raziskavo in do sedaj še ni bilo primera, da bi katera od njiju skušala kaj odkriti ali objaviti, kar pa jima ni zapreka, da ne bi pridno „malharila“ v zdomstvu. Ponatisnjena je bila knjiga pri Založbi za alternativno teorijo l. 1990 Kri mučencev... seveda ne s cerkvene strani ali pa od katere od komisij iz prvega razdobja revolucije. Vseh duhovnikov in semeniščnikov je bilo pobitih 116 v državljanski vojni, vendar tam jih dobimo komaj eno tretjino. če

se pa za stanovske tovariše ne zanimajo, kaj moramo pričakovati mi od njih...

Zdi se, da je prav pojav potrjevanja rdečih in črnih elit dosegel v Sloveniji vrh; načelo „Daj-dam!“ pa daje obilno žetev. Z malharjenjem emigracije ji bodo spodrezali korenine, v kolikor jih že niso, obenem pa ustvarili videz, da je vse v najlepšem redu. Za cerkev v Krenu se bo vedno dobil denar, čez dvajset, trideset let se začne pa odkrivati ponovno, kar je bilo še zakritega. Vsekakor pa hvala Prunku za sliko pet in pol metrov visokega Kristusa pod Krenom in Mecesnovo gorico. Zaenkrat je razpelo in šestkrat polomljena lipica sprave — če ni to lipica spora — edino, kar je dobilo poklano domobranstvo.

Kardeljevo pismo z jeseni leta 1942 ne samo da ni preprečilo vojvodstva, ampak ga je legaliziralo, pospešilo in ojačilo: „Belo gardo uničujte neusmiljeno! Ne oklevajte in ne popuščajte. Pri tem pa seveda zapeljane kmete, ki se najprej javijo in oddajo orožje, izpuščajte, toda tiste, ki se bodo uporno borili, postreljajte... Duhovne včetah vse postreljajte. Pravtako oficirje, intelektualce itd. ter zlasti kulake in kulaške sinove. Revnim in srednjim kmetom ter delavcem tolmačite, kaj delajo.“

Tudi Prunk prizna, da so Kardeljevo pismo imeli dolgo časa za potvorbo, toda v isti sapi trdi, da ni nikoli prispelo do naslovnika, t. j. napisal ga je, toda niso se ravnali po njem, ker ukaza niso dobili. Gasiti ogenj z oljem ni dalo še nikdar rezultata. Vsekakor smo lahko hvaležni Prunku za objavo, ker kdor ni verjel nam, bo morda njemu.

Prunk si ne dela utvar s spravo — sprava je bila le deklarativno dejanje, ki je zadostovalo trenutni politični potrebi, čeprav so bile pri tem udeležene najvišje cerkvene in politične osebnosti. Sedaj je prva razdelitev pogače, vse drugo se še ni „zgodilo“. Tudi nenadno izginjanje stalinizma ga ne prepriča, ker ni samo zgodovinar, ampak tudi poznavalec ljudi, ki so vodili usodo naroda skoraj stoletja. Seveda ni samo Prunk tak — vsi, ki so „sestopili“ z vlade leta 1991 so taki: „Izrabimo nacionalna čustva naroda in emigracije z obljubo osamosvajanja in slovenske državnosti, oblast pa obdržimo mi!“ O večstrankarskem pluralizmu, tržnem gospodarstvu, demokratizaciji življenja, denacionalizaciji, privatizaciji, o tem ne piše Prunk, ampak pišem jaz, oba pa veva, da so to samo poceni gesla, vse dokler imajo v rokah oblast partijski mogočnejši in to bo verjetno še lep čas.

Zastonj bi iskali pri Prunku točnosti v številkah. To velja tako za število partizanov, Vaških straž, domobrancev, novomeške skupine, ki se je pomikala v Zameško, število pobitih sovražnikov, število pobitih domobrancev, število branilcev Turjaka (pobitih niti ne omenja!), čeprav omenja pobite „plave“; manjkajo številke izseljenih po Nemcih, umrlih v taboriščih smrti, civilnih beguncev v Avstriji in Italiji itd.

Hvala Bogu in Prunku, da sta nam prihranila laži o pobijanju domobrancev, da so jih pobijali samo Srbi, vod Sime Dubajića, da so bili sojeni, da niso

pobijali mladoletnih in otrok. Sploh bi dosti njegovih trditev bilo sprejemljivih, čeprav je še več zamolčanega v knjigi. Tako podrazumeva, ne piše, kakor pišejo in verjamejo nekateri v emigraciji, da je sprava že bila dosežena, samo da je zamrznila, revica, preden se je „zgodila“.

Zgodovina za osmi razred ljudskih šol je luksuzno opremljena, izšla je v 15.000 izvodih, opremljena je z nekaj našimi, nekaj nasprotnikovimi izvirnimi dokumenti, toda povečini gre za časopisne izrezke, slike, ki jih prinaša so iz obeh taborov, čeprav je domobranska stran slabše zastopana.

Družbena dogajanja in družbena ureditev ter njene spremembe so še kar verno opisane, manjkajo seveda zopet številke: koliko je šlo slovenskega kapitala na jug, koliko so ga odnesle zahodne banke, koliko se ga je izgubilo v žepih zaslužnih mož, kakšne plače in pokojnine so si določili vodilni, koliko ljudi je moralo na tujem iskati kruha, kakšne izgube smo imeli zaradi nacionalizacije, kakšne zaradi privatizacije itd.

Knjiga obsega 260 strani, ima imensko kazalo in kazalo obravnavane snovi, izdala jo je Državna založbe Slovenije v Ljubljani leta 1993.

I. KOROŠEC

Tvoj večni prav

Rad bi do dna zajel
opojnost grenke čaše,
da bi doumel smisel dni,
ki si mi jih podaril.
Da bi spoznal
Tvoj večni prav,
ko si groze mučeništva me otel.

Povej mi Bog Ljubezni
naj bom Tvoj klicar,
ali maščevalec,
veliki duhovnik,
ali skrit menih?

Daj spoznanja mi, moči,
da življenja smisel dni,
le v tvoji je postavi:
„Vedno in povsod —

nad vsemi,
najvišja je LJUBEZEN.“

Prah sem
pod Tvojimi stopali,
list v vetru časa,
pohojen cvet v travi,
vendar sem in bom,
ker življenje Tvoj je dar;
nihče in nič
ga ne uniči.

Že, ko me več ne bo,
ko v Tebi bom zaspal,
bom živel —
v presnovi dozorenja
za Tvoj VEČNI PRAV.

Emilu Kužniku v spomin

Emil Kužnik se je rodil v Kočevju 3. januarja 1921 v preprosti rudarski družini. Ko sta starejša dva brata dorasla, se je po posredovanju Izselseniške katoliške organizacije preselil v Holandijo, kjer so ostali več let. Tam se je naučil nemškega in holandskega jezika. S pridnim delom so bratje in oče prihranili denar, se vrnili v Slovenijo in kupili nekaj njiv in hišo. Starši so želeli, da bi Emil postal duhovnik. Šel je na Rakovnik, kjer je naredil malo maturo. Tedanje razmere v domovini pa so ga postavile pred odločitev: študij ali idejni odpor komunizmu. Odločil se je za protikomunizem. Z Vaškimi stražami je prišel na Turjak in doživel prvo razočaranje ob nesoglasnem razvijanju dogodkov. Po predaji so navezani na žico pritavali v Kočevje. Bil je v skupini, katera je bila dodeljena za ustrelitev, a je po posredovanju prijatelja iz Rakovnika bil premeščen v delavsko skupino. Od tam je pobegnil ob letalskem napadu. Pozneje, že domobranec, je bil postavljen kot tolmač v nemški ofenzivi in so tako domobranci „zmešali štrene“ tolmaču, ki je bil vtihotapljen od partizanov in pošiljal komunizmu nasprotno ljudi v Dachau. Marsikomu je Emil rešil življenje. Po končani ofenzivi je bil dodeljen 27. četi v Grosuplju v pomoč zdravniku Koklju. V pohodu je pri reševanju ranjenca bil hudo ranjen. Krogla se je 1 cm od srca obrnila v hrbet. — Potem Vetrinje —. Bil je pri zadnji skupini. Klečečim na tleh je vojni kurat podelil skupno odvezo. V zadnjem momentu pa je pritekel moj tast: „Otroka, kam gresta!“, pograbil nahrbtnik in ju potegnil iz vrste. Vsi prijatelji (z dvema izjemama, ki sta pozneje pobegnili) so končali v Rogu.

Iz Avstrije, skriven odhod v Italijo, Servigliano, Bagnoli. S prtljago že na ladji — ponovno izkrcan — zopet en mesec težke negotovosti. Končno preko Nemčije v Argentino, kjer je na podlagi priporočilnega pisma holandskega izselseniškega duhovnika dobil dokaj dobro službo v belgijski tekstilni tovarni. Med tem časom so doma partizani ubili 19-letno sestro Anico, starejši brat — domobranski poročnik —, pa je končal v Teharjah. Tragedija domobrancev, smrt mame, ki je umrla od žalosti, ne vedoč za nobenega od petih otrok, je Emila močno prizadela. Odstranil se je od vsega in zaman iskal vzrok in krivdo vsej žaloigri Slovencev. Njegovo srce je bilo preobremenjeno — ni vzdržalo.

Odšel je — mirno je zaspal 13. oktobra 1993. Danes mu je razodeto vse — pravično in krivično usmerjeni koraki njih, ki so odločali o zgodovini in usodi naših idealnih slovenskih fantov.

Tvoji soborci

Občni zbor v Buffalu, 22. oktobra 1993

Glavni odbor Tabora Zveze DSPB, raztresenih po svetu, je imel 5. septembra 1993 na prijaznem griču južno od Buffala, N.Y. ZDA, svoj redni občni zbor, nalogo utrditi smernice in izvoliti odbor.

Ugotavljamo, da je osvobodjena rodna domovina Slovenija še vedno priklenjena s petelinjo cokljo k staremu komunističnemu sistemu in njih vladarjev, kateri ob času potrebe preoblečeni in preorganizirani, še vedno hočejo ohraniti oblast. Zmedenemu ljudstvu vsiljujejo to, kar oni hočejo. Privilegiranci so še vedno prvorazredni državljani. Njih organizacije s temno in krvavo zgodovino še zborujejo in paradirajo z rdečimi prapori, srpom in kladivom, pod pokroviteljstvom tistih, ki so bili njih vodje in hočejo ostati še sedaj. Ljudi v domovini in svetu bi radi pregovorili, da naj pozabimo na vse, kar so oni počenjali med in po drugi svetovni vojni. Grmade kosti v slovenski zemlji nedolžnih pomorjenih brez vsake sodbe, so le kosti, ki jih ni vredno preštevati! Hočete sprave? Počemu? Saj ne priznate ničesar! Če ni krivde! Zakaj sprava?... Sedaj pa zopet ustanavljate že drugi odbor, da bo raziskoval in odkrival med in povojno zgodovino v Sloveniji. Ali res mislite: odbor za odkrivanje zločinov? Pojdite no! Vsaj enkrat povejte resnico, da si bomo v tem edini! Pa recite: Odbor za POKRIVANJE ZLOČINOV!

Malo nas je še ostalo živih, ki smo priče med in povojnih dogajanj v domovini. Bomo pa mi in drugi z nami, ki so dobre volje, glodali v zgodovino, da bomo odkrili in ovekovečili RESNICO, ki jo vi tako željno hočete prikriti. Odkrili in razgalili jo bomo, da bo svet vedel: Da je Resnica samo ena! Zločini in pomori ne morejo biti odpuščeni, dokler niso razgaljeni in priznani!

Kosti pomorjenih domobrancev in ostalih Slovencev; da bratov Slovencev! so zagrebli ene v smetiščih Teharij ali po zapuščenih breznihih, v jamah Kočevskega Roga in vsenaokrog po domovini; njih izkopani in razmetani grobovi — žrtev komunistične tiranije! Ali se to spodobi za kulturni narod Slovencev?!

V Midlandu, Ontario, Kanada, sem prisostvoval komemoracijam, kjer so pred časi nazaj tamkaj Indijanci mučili in pomorili osem oznanjevalcev Kristusove vere med temi prebivalci. Zato jim je kanadski narod postavil

mogočno cerkev s spomeniki naokrog, da se jih ljudje spominjajo, jih častijo, da jim dajejo priznanje! In to samo za osem mučenih! Kaj pa mi Slovenci? Slovenski komunisti so mučili in pomorili na desetine tisočev bratov Slovencev, in to samo zato ker so hoteli ostati verni, ker niso hoteli sprejeti brezbožnega komunizma, ker so ljubili svobodno Slovenijo, pa so zmetali njih trupla na smetišča in v kraške jame in jih hoteli zagrebsti v pozabo!... Kaj pa mi preživeli? Ali jih bomo tudi mi pustili v pozabi? Ali hočemo, da se o tem več ne govori? Ostanemo ponižni in tihi, željni sprave? Privilegiranci pa naj še naprej vladajo? Hlapci Jerneji! Kam smo prišli?

Kot sem že dejal: mi moramo odkriti vso RESNICO preteklih in sedanjih dogajanj v domovini. Za odkritje vsega omenjenega potrebujemo denar in ljudi, da bomo z verodostojnimi viri zapečatili zgodovino slovenske tragedije.

Pozdrav vsem, ki ste dobre volje in razumete čas.

Bog, narod, domovina!

Florjan Slak,
tajnik

Jakob Planinšek,
predsednik

Za zmago resnice

Že več kot dve leti in pol se med nami veliko govori o spravi in o odkrivanju raznih zločinov. Oboje je še vedno na mrtvi točki: do sprave enostavno ne pride, ker komunisti ničesar ne priznajo, brez priznanja, kesanja in poprave narejene škode pa sprave biti ne more. Vedno bolj je jasno, da komunisti sprave nočejo, se je naravnost boje, zato njihovi trobentači s tako vnemo ženejo tisto zloglasno pesem o pozabljenju in miru, ki naj prinese lepši jutri nam vsem. Namen te igre je očiten: zavajati narod, da bo še naprej verjel bajki o NOB in blatil vse, kar se je temu uprlo. Praktično se za domobrance do danes ni storilo nič; uradno so še vedno opljuvani, namesto priznanja za njihovo veliko žrtev pa jih še zmerom obmetavajo s psovko izdajstva.

Nič bolj se ne piše Komisiji za odkrivanje zločinov, montiranih procesov, kraje imetja in drugih „pridobitev“ revolucije. Po vrstnem redu je zdaj že druga. Prva (Polajnarjeva) v dveh letih obstoja ni napravila nič, ker ni imela nobenih pooblastil, nobene politične moči ali opore, v glavnem pa nobene volje, da sploh kaj naredi. Za drugo, katero vodi dr. Pučnik (razdiralec

Demosa) lahko že vnaprej rečemo, da ne bo prišla nikamor: za to je porok sam dr. Pučnik, še bolj pa podpora celega bloka levice, ki je njega postavila proti Polajnarju. Vse je samo pridobivanje časa za odstranjevanje tistih, ki časa niso spoznali, dokler je bil za to čas. Komu more narod v tej igri še verjeti? ... Nikomur, kdor je pripravljen s komunisti „reševati“ slovenski narod! Vsi so zleteli iz istega gnezda, vsi znajo iskate le sebe, vsi pojejo isto pesem, narod pa je na slabšem kot prej. Za ceno svojih stolčkov so narod prodali in ga opeharili še za tisto, česar jim komunizem vseh 50 let z vso hudobijo ni mogel vzeti — upanje. Zelo očitno je, da razne komisije (prav tako tudi vlada) teh problemov ne rešijo, ker največ časa porabijo za prikrivanje komunističnih zločinov. Edino, kar je bilo do zdaj pozitivno, je odkrivanje spominskih plošč po župnijah pa še to je v veliki meri odvisno od raznih župnikov. Upajmo, da ti mrtvi kamni zadosti glasno govore o resnici komunistične revolucije, OF in NOB, da bo narod spregledal in se dokončno otrese tuje ideologije. To bo ostalo, če ne na pokopališčih pa gotovo v srcih slovenskih ljudi. Prepozno je, da bi ta glas še kdo utišal ali ga zasul v brezna, kot so storili z domobranci. Narod hoče in mora zvedeti resnico!

Pri tem pa je nujno, da nekdo zapiše vse, kar je narod (mimo vlade, ki še vedno hodi po starih poteh) po polstoletnem molku še zmožen izluščiti iz prepovedanih spominov. Tu pa smo spet pred novimi problemi: v Sloveniji jezdaj precej do neke mere svobodnih časopisov, toda vladni organi dosledno nagajajo vsem, ki odkrivanje in pisanje naše resnične zgodovine jemljejo zares. Tako smo tudi tu v začaranem krogu, resnica ima še vedno zavezane oči. Pa vendar, resnica mora na dan, ker na starih lažeh slovenski narod nima bodočnosti.

Ob tej ugotovitvi se je odbor ZDSPB Tabor odločil ustanoviti poseben
SKLAD ZA ODKRIVANJE KOMUNISTIČNI ZLOČINOV V SLOVENIJI

Iz tega sklada bomo podpirali tiste, ki se trudijo za resnično zgodovino. Vemo, da ste mnogi že veliko žrtvovali in darovali, a vseeno se še enkrat obračamo na vse, ki nam je mar zmaga resnice.

Svoje darove pošljite na:

Tone Štih, 20 Rufford Rd, Etobicoke, Ont. Canada, M8W 4V6
ali

Stane Pleško, 77 Goswell Rd, Etobicoke, Ont., Canada, M9B 1X4

Za glavni odbor društva Tabor

Florjan Slak, tajnik

Jakob Planinšek, predsednik

TONE BRULC

Ivan Korošec: Prva nacionalna ilegala: Štajerski bataljon

Zenoletno zamudo je izšel „Štajerski bataljon“, ker če bi izšel lani, bi ujel petdesetletnico nastanka te naše prve ilegalne enote. V zdomstvu je vsaj nekaj poznanega o njej, doma je komunistična propaganda storila svoje — prekrila je resnico, nihče ne ve ničesar o njej, ni je bilo! O Štajerskem bataljonu je pisal nekaj že režimski zgodovinar Franček Saje v „Belogardizmu“, ki je izšel potem še leta 1951 kot podlistek „Slovenskega poročevalca“ z naslovom „Republika pod Gorjanci“. Izšel je prvi del „Belogardizma“, za izdajo drugega je bilo „tovariše“ preveč sram, ker so ljudje že v prvem delu odkrili toliko laži in ponarejanj, da so zgodovinarji preudarili: „Lažimo, nekaj bo le ostalo! Če pa lažemo preveč, kdo nam bo verjel še tisto malo resnice, ki je skrita med lažmi?“

Kaj je bil Štajerski bataljon? O njegovem nastanku, osebah, delu, ciljih in koncu je pisal Korošec že pred desetletji kot eden redkih preživelih udeležencev te prve naše protikomunistične formacije. Korošec ni pisal in govoril o tem samo enkrat, vedno znova je ponavljal tezo, da bi naša stran morala postaviti na teren svojo lastno ilegalo, ki bi ji bilo lahko, vsaj v začetku, razporediti roparske tolpe, ki so operirale pod imenom partizani najprej na Gorenjskem, nato pa na Dolenjskem in Notranjskem, kjer jim je šel na roko italijanski okupator. Po napadu na Sovjetsko zvezo, 22. julija, so si ime spremenili v „Osvobodilno fronto“, da bi pritegnili s tem več ljudi, obenem pa da bi pozabili, da so bili do takrat kot sovjetska partija še zavezniki nacistov.

„Štajerski bataljon“ je pričevanjska knjiga, posvečena avtorjevim in našim mrtvim sobrocom iz prve ilegale, ki so odšli na teren, da zaustavijo pobijanje, ropanje in ustrahovanje leve ilegale, boljševistično-komunistične. Knjiga bo naletela na slab odmev in odklonilno stališče pri naši levici, nič bolje se ji ne bo godilo na naši strani, ker vrže takratnim vodilnim nekaj bridkih resnic v obraz. Da komunisti ne bodo zadovoljni z njo, je več kot razumljivo, saj razkrinka celo vrsto njihovih zločinov, laži in prevar, toda zakaj ne bodo naši? Korošec jim je prej in še danes očita, da bi morali postaviti desne ilegalne oddelke na teren dosti prej, tako so pa dopustili, da se je partizanstvo razrastlo, pobilo naše vodilne in najboljše ljudi na podeželju in šele potem so začeli premišljevat, kaj će bi...

Letos je izšla kar lepa vrsta zgodovinskih knjig iz vojnih in revolucijskih časov in „Štajerski bataljon“ nam osvetli samo kratko razdobje, ki gre od 17. ma-

ja 1942 pa do vzpostavitve stikov z Italijani, tam nekje septembra meseca, ponekod pa še prej. Napravljen je bil nov poskus sredi leta 1943, ki se se je pa zaključil s padcem Turjaka, Grčaric, Grahovega, ki pa je bil številčno že bolj močan.

Poleg „Štajerskega bataljona“ je izdal dr. Janko Prunk „Slovenski narodni vzpon in 20. stoletje“, zgodovino za osmi razred osnovnih šol; dr. France Bučar je opisal tudi del slovenske zgodovine v „Prehodu čez Rdeče morje“; dr. Janko Pleterški se še straši sence „Ajdovskega gradca“; v „Skrivnosti države“ nam dr. Dimitrij Rupel pokaže svojo vizijo države; minister Janez Janša oriše dokumentirano osamosvojitve Slovenije v „Premikih“, nekaj podrobnosti dobimo iz „Dnevnika-spominov“ Staneta Kavčiča, nekaj iz Kocbekovih dnevniških zapiskov, za Staneta Kosa „Stalinistično revolucijo na Slovenskem“ so si pa uradni zgodovinarji belili glave, če bi jo sploh šteli med zgodovinske knjige, ker preveč podrobno opisuje komunistične zločine.

Za Korošček „Štajerski bataljon“ sem zapisal, da je pričevanjski, toda ni pisan v strogo zgodovinski prozi ne z zgodovinsko metodo; Korošček je poleg zgodovinarja tudi pesnik in pisatelj in ima objavljenih že lepo število pesmi in črtic, dobimo ga v revijah, zbornikih, antologijah, v pripravi ima pa še knjigo z domobransko tematiko „Teharske krvave arene“. Sem in tja, posebno v drugi polovici knjige dobimo literaturne utrinke, ponekod cele črtice v spomin na pobite borce.

Rekel sem, da mu bo poleg komunistične strani zamerila tudi naša zaradi očitkov o „Štajerskem bataljonu“. Takratno geslo varovanje in ohranjanje življenj se nenadoma spremeni v strahopetnost, oportunitizem, opreznost, lagodnost, stremušstvo, lahkovernost, v blesteče obljube, ki jim pa niso sledila nikakršna dejanja, vse dokler ni začelo padati tudi po naših v Ljubljani. Resnica je, da Ljubljana ni bila pripravljena na žrtve. Šele ko so padli inž. Franc Emer-Fanuš, Ivo Peršuh, dr. Lambert Ehrlich, takrat so videli, da se bodo lidvidatorji dobrali tudi do njihovih toplih gnezd. „Prezgodaj je še,“ je bil izgovor in fraza, ki jih je uspavala. Štajerski bataljon, prva nacionalna ilegala, kot protiutež komunistični, je pa dokazal, da majhna skupina ljudi, če je dobro organizirna in ima pred seboj jasen cilj, če je zmožna odpraviti politikanstvo iz svojih vrst in je pripravljena na žrtve, je ni sile, ki bi jo mogla premagati. Če je bila zmožna premagati vse zapreke leva ilegala, ki ji je šlo samo za oblast in ni imela korenin v narodu, ker je bila internacionalna — boljševisitično-komunistična, kako ne bi mogla doseči isto in še več nacionalna, ki je bila tesno zraščena z vsemi plastmi takratne slovenske družbe. Glavni očitek v Koroščekovi knjigi in tudi prej v revialnem tisku in govorih je, da Slovenska legija, ne samo da ni dala moštva, ki so ga sprva obljubili — še celo odvrčali in odsvetovali so, da naj fantje ne vstopajo v Štajerski bataljon. Teren je bil tako prepuščen aktivni levici, ki je znala izrabiti priložnost, da si je vzela monopol na osvobodilno borbo, s tem pa desno ilegalo prisilila, da je poiskala stike z okupatorjem. Ni zastonj plesal in skakal od veselja Boris Kidrič, ko je izvedel, da so fantje zaradi komunističnega terorja zaprosili okupatorja za puške. V knjigi Korošček zatrdi, da so s sprejetjem orožja vaše straže postale vojska stranke in da so izgubile svoj apolitični značaj, kar je drug očitek, za katerega ga bodo pestili. K sreči leta tečejo tudi za naše politike in

jih je vsak dan manj, tako da ga ne bodo preveč hudo pretresli. Človeka, ki je prehodil pot Štajerskega bataljona in je ušel izpred groba na Teharjah, je težko onemogočiti, prepričati ali okregati kot neubogljivega smrkvavca.

„Štajerski bataljon“ je poučna knjiga. Vse od takrat sem imel tudi jaz nekaj vprašanj, na katera mi nihče ni dal odgovora, vsaj na nekatera sem dobil odgovor v knjigi. Bil sem na večih partizanskih mitingih in mislim, da se ne bom dosti zmotil, če trdim, da so bili leta 1942 vsi napeti na isto kopito. Zbrali so vso vas od dojenčkov do sivih starčkov, ki so komaj hodili in začela se je predstavitev govornikov: To in to smo, to hočemo, kdor pa tega ne bo delal, ga bomo likvidirali. Prvi govornik je nakazoval, kaj je treba, drugi, Primorec, kaj bo sledilo, če tega ne bomo delali. Če je bil Dolenjec, bi odgovarjal: „Mi ga buomo stréljál!“ ta pa je v lepi slovenščini poudarjal: „Mi ga bomo stréljali!“ Efekt je bil dosti večji.

„Kdor ne bo zbiral orožja — Mi ga bomo stréljali!

Kdor ne bo kuhal žganja za razkuževanje ran — Mi ga bomo stréljali!

Kdor ne bo delal obveze iz domačega platna — Mi ga bomo stréljali!

Kdor ne bo zbiral hrane za nas — Mi ga bomo stréljali!

Kdor bo govoril ali iskal zveze z okupatorjem — Mi ga bomo stréljali!“

Vedeli smo, kako stvari stoje in čeprav ni bilo treba več razlage, je nastopil še drugi govornik, ki je še enkrat ponovil, morda začel od zadaj, nekaj dodal, nekaj izpustil, oni drugi pa je odgovarjal kot pri litanijah: „Mi ga bomo stréljali!“

Težko kmetu ubiješ kaj v glavo, z dejanji je bilo treba dokazati, da gre zares! Enkrat je izginil eden, drugič drugi: „Nekaj je že napravil!“ Niso nas zastonj várovali na na mitingih. Šestnajst krst je čakalo pred cerkvijo v Stopičah, da jih pokopljemo, in še smo pustili grob odrpt za druge, ki jih bodo našli kje v gozdu napol zakopane.

Tega ne piše Korošec v svoji knjigi — to piše Brulc, vem pa da je Korošcu ostalo v črnilniku, kakor tudi nekaj popravkov, ki bodo sledili, bodisi da Korošec ni poznal vseh podrobnosti, bodisi da jih ni mogel stlačiti vse v knjigo z 200 stranmi. Kot je on meni in bralcu razkril in razjasnil nekaj vprašanj v zvezi s Štajerskim bataljonom, jih bom skušal tudi jaz. Če bi nas bilo več živih od takrat, naj bi pa še drugi povzdignili svoje glasove.

Prva nacionalna ilegala je šla na teren 17. maja 1942; vendar je bila mala skupina **Mirnopečanov** in **Novomeščanov**, ki so šli na teren že aprila meseca in so se zaradi partizanskega in italijanskega napada razkropili. Poglejmo, kako je prišlo do nje in kakšen je bil njen konec.

Zdi se, da so bili od „Slovenske zaveze“ bolj liberalci, ki so priganjali, da se postavi oborožena skupina na teren. Nimam pisanih dokazov, zato bom samo ponovil, kar se je takrat govorilo, ki pa ima videz precejšnje verjernosti. Član in eden vodilnih pri SZ je bil **Rudolf Žitnik**, ki je bil zaradi vsega tega, kar se je kuhalo na Dolenjskem in v Sloveniji, v Beogradu prve mesece l. 1942. Nikjer ni bilo še objavljeno, kakšne zveze je imel, s kom je govoril, če je bil pooblaščen za to, toda dejstvo je, da so v Slovenijo prišli vsaj trije častniki kraljeve garde: **Vasiljevič**, **Stamenković** in **Meničanin**, ki je prišel menda kasneje. Zaupniki in člani SL so dobili pismena obvestila, da bo v vasi Šentjošt

sestane, kjer se bodo pomenili o organizaciji ilegale. Nabralo se je kar precej fantov, vendar ko so med seboj zagledali gardne častnike, ki jih je večina poznala, je navdušenje uplahnilo. Prišlo je tako daleč, da so nekateri jokali češ: „Prej so z nami delali kot z živino, sedaj naj pa sami lezemo pod nje.“ Pritok v ilegalo je bil zaradi tega pičel, če upoštevamo, da so se podobni sestanki morali vršiti tudi drugod, saj so bili potem v tej skupini fantje od vsepovsod. Meni je bilo poznano vodstvo, **Ivko in Polde Lah, Lojze Bratuš-Ataman, Ivan Srebrnik p. d. Darovčev, Jože Rukše p. d. Gornikov, moj brat Alojz**, od bratov **Mavcev** je bil pa prav gotovo tisti, o katerem knjiga pravi, da je bil pogrešan, **Miško**. To vem, ker so prav njega spustili po vrvi v vodnjak (ječo?) na Mehovem, kjer naj bi se nahajalo odvrženo orožje od jugoslovanske vojske. Ko so ga vlekli ven, se je vrv zdrsula in **Miško** je padel v jamo, kjer si je zlomil roko, nekaj reber in razbil glavo. Na Koroško sva šla skupaj čez Štajersko, nad Železno Kaplo pa se nas je šest ločilo od glavnine in smo dan pred njimi prišli v Vetrinje. Od tam je bil že naslednjega dne vrnjen z dopolnilnim bataljonom nazaj v Jugoslavijo.

Ivana Srebrnaka so ujeli partizani, ko se je ta skupina razkropila na Malem Slatniku, kjer je padel kot prva žrtev ilegale **Ivko Lah**, ki je gnal napajat štiri konje. Po skupini so udarili najprej Italijani, potem pa še partizani. Srebrnak jo je pobrisal od partizanov, kar so ti javili fašistični policiji OVRI, ki ga je prišla, še preden je prišel domov. Mučili so ga na Grmu, zasliševalec je bil primorski rojak in ko niso dobili ničesar od njega, so mu začeli lomiti kosti. To je bil konec! To so vedeli vsi. Čeprav je bila novomeška policija skoraj vsa rdeča, ali pa prav zaradi tega, ga je nadaljnjih muk rešil strel enega izmed njih. Če so ostali dokumenti o tem, morajo biti v arhivih OVRE.

Jože Rukše je imel očeta, brata in sestro pri partizanih in večina je bila za to, da se ga likvidira kot vohuna; zanj se je zavzel moj brat Alojz in Rukše je ostal v Štajerskem bataljonu do konca, potem pri vaškim stražah, nato pa pri domobrancih v 117. četi. Bil je vrnjen in sta ponj prišla že na Jesenice oče in brat, potem je izginila vsaka sled za njim. Vodstvo in ostali so odšli v Ljubljano in so povečini vstopili potem v Štajerski bataljon, moj brat je ostal doma do borbe na Zajčjem vrhu in Dolžu, ranjenca pa sta bila v novomeški moški bolnišnici, kjer je bil tudi **Ivo Pirkovič** in ranjeni partizani. Moj brat je šel na Koroško s tistim delom 32. čete, ki je imel s seboj tudi dva angleška padalca. V Železni Kapli so se predali Angležem, ti so jih pa predali takoj partizanom, ki so jih odpeljali s tovarnjakom v Novo mesto. Takrat so že pobijali Hrvate v krakovskem gozdu, le ena skupina okrog 900 mož je bila odpeljana na morišče skupaj z domobranci. To se nahaja med Poganci in Spodnjo Težko Vodo, bilo pa je uničeno l. 1952, ko so saboterji pognali v zrak vojaške naprave, ki so jih prenesli sem iz Žabje vasi. Mojemu bratu je sezul škornje **Hudičev** s Cikave, češ saj jih ne boš več potreboval. Kasneje se mu je zmešalo. Pri Hudičevih se je reklo sedaj, prej ne vem, kako se je reklo pri hiši. V tej skupini niso bili samo tisti, ki so jih predali Angleži partizanom, ampak tudi drugi, ki so po razpustu v Radečah odšli domov in so jih potem ujeli partizani.

Od Angležev se ni oglasil nobeden, medtem ko se je rešil domobranec s Težke Vode, ki ga je znanec-partizan udaril s puško: „Kaj se pa ti mešaš med

to svoja?" Vsakdo lahko vidi, da ni preveč drenja in zanimanja za kršitev človečanskih pravic po kupčiji partije in Cerkve na Turjaku, če še do danes niso odkrili groba ne izprašali prič.

Zakaj je razpadla ta skupina? Iz istih vzrokov kot so potem druge in katere navaja tudi Korošec. Tako toplo je bilo doma na zapečku, Ljubljana je bila varna, unionska klet dobro založena, še konjak so kuhali iz vermute, živilske karte so bile za vse, vsakdo je hotel imeti svojo vojsko in je zato drugega črnil pred tretjim, kaj da vse misli in namereva, delal pa ni nihče ničesar. Kakor že tolikokrat prej in še potem, smo dokazali, da je naša nesloga naša največja narodna napaka. Naša stran se je cepila čedalje bolj, medtem ko so komunisti znali povezovati male skupine in skupinice, če ni šlo zlepa, je šlo pa zgrda.

Da ne bo nepotrebnih prerekanj in sumničenj, da pišem za četnike in da sem „serbendija“ moram povedati, da sem poznal tako Vasiljevića kot Stamenkovića, Meničanina, majorja Koprivico, nadporočnika Šabića sem celo peljal v Šentjošt k četnikom in vsi ti so bili izredno pogumni vojaki, disciplinirani, apolitični in so se prišli borit za slovenske interese, ko bi morda doma v Srbiji lahko greli zapečke. Skušali so govoriti in poveljevati v slovenščini, nosili so slovenski grb in zastavo, od nobenega nisem slišal, da bi komu vsiljeval svoje ideje, če so bile drugačne ali pa ravno take. Čeprav so bili tujci, so se borili in dali življenje za tisto edino, kar je štel takrat in danes: Bog, narod, domovina!

Častili so po pravoslavno istega Boga kot mi, imeli so matere, ki so jih rodile v bolečinah kot so nas, in ki so upale in jih čakale še leta zastonj. Njihova domovina je bila Jugoslavija, ker so bili tako vzgojeni, ker so ji kot častniki prisegli in ker so poznali četništvo kot narodno obliko vojskovanja še iz turških časov.

Nekaj popravkov in podrobnosti, ki jih pisatelj ni poznal:

Str. 17. ...sta odgovorna za to Žan Rome... Najbrž je pomota v imenu, če ne gre za drugo osebo; v okolici Novega mesta je bil najbolj znan krvnik Žan Moré, domá iz Bršljina. Partija ga je uporabljala za vse vrste umazanih poslov že prej, potem pri dachauskih procesih, dobro ga pomnijo tudi Golotočani, ki so živi gnili v ljubljanskih zaporih. Res je, da leta 1942 niso komunisti imeli še dovolj izučenih krvnikov kot pravi Korošec, zato so si izposodili Iljo Badovinca iz Žumberka, ki jih je izučil. Prostovoljstvo za pobijanje, rezanje, pečenje, iztikanje oči je bilo že pod Marnom dobro razvito. Slovenska enciklopedija omenja kup teh krvnikov kot zelo zaslužnih za NOB. Enciklopedije se ne tiskajo vsak dan, pri malih narodih niti vsako stoletje...

Str. 18. V tej dolini je bilo približno 10 žrtev (v šentjernejski). Na seznamu, ki ga je Pepca Rus izročila svojemu fantu komunistu, je bilo vpoklicanih 42 fantov v prvo nacionalno ilegalo. Večina teh je bila pobita na Vodenicah, prav tam, kjer je bil ubit kaplan Vinko Kastelc, pred njim pa še nekaj drugih iz okolice Št. Jerneja. Po kakšnem ključu so pobijali ljudi, mi je še zdaj nezano, veljalo je pa pravilo, da je bolje deset več, kot pa da bi se jim kdo izmuznil, ki so ga imeli na listi: pobijalo se je pavšalno. Nekateri mislijo in trdijo, da so pobijali samo člane Katoliške akcije, drugi da duhovnike, spet drugi da

kulake. Prhnetov sin je imel 9 let, Furlanov 14 let, moj brat 16 in ni bil od njih nobeden v KA, ne duhovnik, še manj pa kulak. Res pa je, da smo tista leta natepavali kruh iz otrobov, ki sta jih kupila stopiška in brusniška občina v Banatu.

V Kronovem so od Furlanove družine pobili očeta, mater in sina, Drago, ki je prišel za božič na počitnice, se je rešil, ker je skočil skozi okno. Hiša je bila manj kot sto metrov oddaljena od bodeče mreže, vendar Italijani niso streljali na klawce, ampak na Draga. Enega morilcev so dobili v roke domobranci že decembra 1943 in je bil obsojen na smrt na vešalih. Obešen je bil z drugim komunističnim aktivistom. Sploh pa bi bilo dobro, da bi si zgodovinar kot je Prunk, najprej ogledal arhiv Zaščite okraja Novo mesto, ki so ga dobili partizani pred Litijo. Tam je razloženo, kdo in zakaj ga je sodil.

Str. 53. Po tem boju (28. maja), v katerem je bil eden od fantov ubit, dva pa ranjena, se je skupina razšla. Ranjeni so se zdravili v novomeški moški bolnišnici pri „usmiljenih“ bratih, ki so bili ne samo usmiljeni, ampak tudi rdeči, tako da če ne bi bilo ge. Starihove in Ivanke Primožič-Irene, bi jih še več pomrlo. Lahko ranjeni so imeli orožje pri sebi.

Str. 86. Janez Urbančič je bil Janez Urbanč.

Str. 95 Pangrč vrhu je v Pangrč grmu.

Str. 100. Joco, Laco, Brko, kdo jih ni poznal? Poznal pred Kočevjem namreč. Takrat ko so jih pripeljali z zaslišanja seveda ne več, ker so imeli potrgana ušesa, razbite glave, iz ostankov nosu jim je tekla kri, tako da so morali somučnikom povedati, kdo so.

Str. 115. Zasežba v Hrušici 29. avgusta 1942.

Partizani so zaprli vse izhode iz vasi, nagnali vse ljudi v cerkev, potem pa so začeli ropati skupno z Gabrčani, ki so prišli kar z vozovi na ropanje. Poklali so sredi vasi vse svinje, kure, odpeljali vso živino, pobrali mast, moko in vse, kar se je dalo odpeljati. Od vseh živali ni ostal niti en petelin v vasi, ki je štela 36 hiš.

Str. 119. Ratoviči so Radatoviči v Beli krajini.

Str. 136. Matija Podgor(e)c.

Najbrž gre za Matijo Zagorca, ki je bil poročen z Anico Klemenčič p. d. Lekinovo iz Hrušice. Kar so delali z njo in svakinjo je najbrž res, vendar ko so jo plitko zakopali, je otrok že živel v njej, ker se je zemlja premikala. „Usmiljena“ roka partizana ga je zabodla z bajonetom (to mi je povedala njena mati še isto leto).

Matija Zagorc je bil doma iz Žapuž in je potem imel v Stopičah na skrbi konje, vendar v dveh mesecih nisva spregovorila deset besed. Ob sobotah popoldne je hodil domov in se je vračal v nedeljo zvečer. Da si je skrajšal pot, je moral iti čez najbolj rdeče podgorske vasi, saj mu ni bilo več za življenje. Žapuže leže desno od Pleterij.

Str. 140. Poraz na Suhorju.

Pri porazu je treba omeniti, da se je kap. Vasiljevič-Iztok skušal dogovoriti z napadalci Uskoki, ker je menda še takrat veljalo navodilo, da je treba napraviti vse, preden se uporabi orožje. Morda pa je hotel pridobiti na času, ker je Janko Debeljak šel na pomoč k Suhorju z Jocom in Lacom iz Stopič,

vendar niso prišli daleč, ker jih je že na Težki vodi napadla partizanska zaseda. Nadporočnika Šabića sem peljal v Šentjošt jaz in je bil tisti dan na Suhorju, ko se mu je rodil otrok on pa je napravil izpad.

Str. 147. Bitka za Pleterje.

Da so partizani dobivali hrano, obveze alkohol, zdravila iz samostana sem se prepričal na lastne oči. Meni so dali obveze, steklenico alkohola in dva zavojčka Drava cigaret. Tudi ranjence so jim zdravili. Res pa je, da sem dobil piti in kos pleterskega kruha, ki je bil zamešan z belim in črnim testom, tudi kot domobranec.

Str. 148. Ivan Žvan je bil orožnik in oče mojega sošolca Ivana. Ko so ga videli zadnjič v Rogu, je bil privezan že več dni, ves zrezan in priča ni vedela, če je bil še živ.

Str. 196. Tone Strupeh je bil nadporočnik in doma iz Mokronoga. Z novomeško skupino je prišel 24. maja v Vetrinje in bil vrnjen z dopolnilnim bataljonom. Imel je brata Egidija, ki je bil pri vaških stražah v Beli krajini, ob italijanskem razpadu so jih pa zajeli Nemci in poslali v Dachau. Z njim sem se srečal v Vidmu leta 1945.

Str. 197. Ljubomir Stamenković.

Po koncu branja Štajerskega bataljona bo bralcu še vedno ostal nerazjasnjen datum, kdaj so fantje ali vodstvo zaprosili za orožje Italijane. Gotovo je, da je to moralo biti po bitki na Krki in pohodom na Trebelno, iz katerega so se že vrnili s francoskimi puškami na tri strele. Veliko fantov je že takrat zapustilo vaške straže (jeseni leta 1942) in se vrnilo v Ljubljano, ali pa koder je bilo bolj varno. Sredi leta 1943 je bil napravljen nov poskus s „plavimi“, ki so se zbirali na Ratežu in Otočcu, hranó pa so dobivali iz Stopič, čeprav so trdili, da so znova ilegalni. Sprva so zahtevali vse najboljše orožje, vendar so jim vaški stražarji dovolili odnesti samo tisto, s čimer je vsakdo prišel. Prišlo je celo do mrtvih zaradi tega in poročnik Eger je moral čakati cele dve uri v Malenškovi gostilni, da so se duhovi pomirili in da je lahko prevzel poveljstvo v Stopičah. Ponekod so za orožje zaprosili prej, ponekod kasneje, odvisno je bilo od komunističnega nasilja. Pred tem je zapustil vaške straže maj. Karel Novak in France Kremžar, katerim sem odnesel nahrbtnike v prvo nadstropje nad Bergmanovo lekarno, kjer je stanovala prof. Gundejeva.

Knjiga je posvečena mrtvim soborcem Korošca iz prve ilegale, katere nastanek bi morali praznovati že lani, letos pa praznujemo padec Turjaka, Grčaric, Grahovega, kjer je končala večina teh borcev. Seveda časovno poseže čez ta okvir, torej velja vsem protikomunističnim borcem. To vidimo na sliki platnic, kjer je prikazan domobranec, padajoč v grob med mecesnovimi debli. Truplo bi bilo lahko tudi Kristusovo, ki je tudi dal življenje, da bi drugi živeli.

Štajerski bataljon je izšel v Ljubljani v petsto izvodih pri Ilex-Impeks založbi, družbi z omejeno zavezo in ima sliko poveljnika kap. Milan Kranjca in poročnika Draga Tomažiča na prvih straneh, na zavitku pa dobimo sliko avtorja, takega kot je bil pred pedesetimi leti, ko je prva skupina odrinila na teren.

Opombe sem dal po eni strani kot popravke, po drugi pa kot dopolnilo za drugo izdajo, ki bo zagotovo izšla, če se bodo oglasili še drugi s svojimi, toliko bolje.

Slovenija, 12. septembra 1993

Dragi Branko in gospa Annie!

Je že kar precej časa poteklo od kar smo se srečali in poslovili od Tvoje soproge. Čas pa neizmerno hitro teče naprej svojo pot. Smo že kar v sami jeseni in če tega ne verjamemo nam to dokazujejo glasnejše in hladnejše sape okrog vogalov. Temperatura se je že kar vidno znižala, noči so postale pa že kar mrzle. Kar nam je primanjkovalo celo poletje, nas pa sedaj kar naprej zamaka z dežjem. Mi smo preživljali naše sobote in nedelje na vikendu v Iški. Tam je moj in moje žene raj na tem svetu. Če bo v nebesih tako lepo, kot je nama tukaj na tem koščku zemlje, bova brez težav in strahu umrla. Je pa tudi dosti dela. Na svoji prilično veliki gredi pridelava vso zelenjavo, ki jo potrebujeva. Pri najinih letih pa bo obdelava grede vedno težja. Mogoče nam bodo priskočili na pomoč naši mladi.

Mladina pa je vsa drugačna kot smo bili mi v njihovih letih. Eni bolj kot drugi so se vdali v tisto življenje, ko so prihajala darila in posojila in se je živelo samo za danes in jih ni brigalo, kaj bo prinesel jutrišnji dan. Sedaj se vidno kaže pomanjkanje na celi fronti. Najbolj občutijo kmetje in delavci. Podjetja so prišla v privatne roke bivših direktorjev in njihovih bivših oprod. Če niso delavci po njihovi sodbi dovolj produktivni, jih z delavsko knjižico postavijo kar enostavno na cesto. In ti ljudje pravijo, da so se borili za boljše življenje delavskih mas.

Komunisti še vedno praznujejo svoje obletnice. Danes 12. septembra imajo v Novi Gorici celega vruga. Praznujejo 50. obletnico ustanovitve 9. korpusa. Bilo je nekaj tisoč ljudi. Če bi videl kakšno reč so počenjali. Zastav vseh vrst, največ pa z zvezdami, srpi in kladivom. Kako je naš narod brezumen. Še tisto malo priznane kulture se je moralo umakniti balkanski podivjanosti. Kako veliko sovraštvo kažejo do vsega, kar je poštenega in lepega. Ko takšne reči gledam na TV ugotavljam, da jim ni žal, da so pobili toliko dobrih fantov in jih zmetali v globoka brezna. Kar jim ne gre v račun je to, zakaj niso res prav vse do zadnjega domobranca pomorili, da bi imeli enkrat za vselej mir pred njimi. Tukaj mora priti neke vrste kazni za te brezsrčne komuniste. Pomorili so eno celo generacijo, drugo pa vzgojili v sovraštvo do vere in Boga. Hodijo še vedno pokonci, kakor turški purani in prejemaajo visoke pokojnine. Polurni napovedan program se je potegnil za celo uro iz Nove Gorice. Za njihovo oddajo pa nastopi verski program, ki pa

človeka tako lepo pomiri. Govoril je tudi torontski nadškof Alojzij Ambrožič, za njim pa frančiškan Krizolog iz New Yorka. Sedaj je ura 4 popoldne in je velika svečanost na Turjaku, kjer bodo vzdali ploščo z imeni pobitih vaških stražarjev. Komunisti se sklicujejo na Osvobodilno fronto, zamolčijo pa najvažnejše, da je to vodila KP.

Veš, Branko, včasih si zaželim mojega konca. Zavidam one moje sošolce, ki odhajajo pred menoj na drugi svet. Zdaj sem že skoraj na vrsti in smrti se resnično več ne bojim.

Moja žena je kakor svetnica. Dela, kot bi vedno živela in moli, kakor da bi jutri umrla. Srečen sem, ko mi je Bog podaril tako dobro, pridno in zvesto življenjsko družico. Še vedno se ukvarjam z delom moje stroke. Mi kar ugaja malo samotariti. Včasih me kdo poznanih obišče in čas gre lepo svojo pot naprej, od časa do časa se ustavi kdo od onih, ki imajo težko vest, pa mu jih naložim, da gre domov ves v solzah. Včasih takšnim ptičem rečem, da so to le mačje solze. Človek mora biti odločen in povedati, kar jim pripada, drugače bi še hodili po tebi. Mislim, da sem se kar precej razživel in opisal stvari, katere že vrabci čivkajo na strehi.

Lepe in iskrene pozdrave, Tebi Branko, Tvoji ženki in mladim iz Vašega rodu v tujini.

Tvoj

Š. M. S.

19. oktobra 1993

Cenjeni gospod doktor!

Ni poteklo še dosti časa od takrat, ko smo se srečali na Javorovici. Srečanje mi je ostalo v prijetnem spominu.

Medtem smo 10. oktobra uspeli pripraviti vse za odkritje spominskega obeležja žrtev komunistične revolucije v župniji Šmihel pri Novem mestu. Zbiranje podatkov je trajalo vse od pomladi. Zadnje dni se je javila še ena stranka, ki je hotela, da se vpiše žrtev njihovega očeta. Ko pa je bila plošča odkrita, so prijavili še dve žrtvi. Tako je bilo 129 žrtev, od tega le 11 v boju padlih domobrancev. Do nesoglasja z župnikom je prišlo, ko sem kot predsednik moral popustiti, da domobrantsko ime ni zapisano na vrhu

obeležja. Ampak tu stoji napis: Gledal sem sonce, pa so mi ga vzeli, sedaj gledam svetlobo novega jutra.

Odbor, ki je naročnik obeležja in plačnik računov, pa je vztrajal, da bo na desni strani spodaj posvetilo s sledečo vsebino:

„PADLIM IN POBITIM DOMOBRANČEM V SPOMIN POSTAVILI SORODNIKI IN PRIJATELJI OKTOBRA 1993.“

Ko je bila plošča pritrjena, je župnik zahteval zamenjavo plošče, ki sedaj ne omenja več domobrancev. Župnija je lastnik pokopališčne kapele in ima zato župnik pravico odločanja.

Župnikov argument je bil v tem, da bo ime domobranci v posvetilu imelo škodljiv vpliv pri doseganju sprave v bodočnosti. Moje ugovor je bil, da sprava ni enostransko dejanje. Nasprotna stran ne kaže nobenega namena za spravo ter da bo naš umik pripeljal do novih popuščanj. Župniku sem odkrito povedal, da bo o tem dejanju slišala vsa Slovenija širom zemeljske oble.

V tem trenutku je prišel mimo časnika g. Žajdela in si vse zapisal. V torek 12. oktobra 1993 je bilo poročilo o odkritju obeležja objavljeno v Slovenscu. Ni mi znano, kako je dogodek odmeval širše. Zgodilo pa se je, da me kličejo znanci od drugod in hočejo podrobnejšo informacijo o zadevi.

Ni mi znano, kako mislijo Slovenci iz Argentine o spravi. Gotovo sprave ne enačijo s kapitulacijo. Nedeljo pred tem sem v Žužemberku govoril z nekim kanonikom, mojim arestantskim tovarišem. Mnenja je bil, da je sprava dvostransko dejanje. Vse dotlej dokler druga stran ne bo imela za spravo primernih nagibov, s spravo ne bo nič.

Prilagam brošuro z življenjepisi žrtev, kolikor jih je bilo mogoče zbrati. Sedaj delam na življenjepisih okrog 250 sirot, ki so jih pustile za seboj pobite žrtve. Slišim pretresljive pripovedi. Mnoge sirote so se preživljale z beračenjem. Ne vem, kdaj bom uspel to dovršiti in koliko bom imel podpore. O tem, kar mi bo uspelo zbrati, bom obveščal vse naše centre v Kanadi in v ZDA. Sedaj me pritegujejo za pomoč pri sestavi imenikov tudi v Stopičah in v Podgradu. Tu pa bodo prosili za finančno pomoč, zakaj v mnogih primerih srodnikov ni več in tako ni mogoče zbrati denarja od prebivalstva. V župniji Stopiče je na spisku že nad 300 žrtev. Do sedaj je arhitekt delal prostovoljno, kakor tudi mi odborniki. V bodoče bo to vedno težje.

Toliko o tem, soborec Stanko in vsi drugi, ki bodo brali te prispevke, predvsem prispevek „Mlin smrti“. Sam sem član občinskega odbora za ugotavljanje pobojev in sem na ta način imel priliko del tega gradiva vključiti v spis.

Pozdrav vsem, posebno tudi inž. Matičiču

Ivan Kralj

Dragi soborec Ivan Kralj!

Ravno sem prejel Tvoje pismo od 27. oktobra 1993, ko sporočaš o problemih odkritja spominske plošče pomorjenih domobrancev in ostalih protikomunističnih žrtev v Šmihelu pri Novem mestu.

Pričakujemo in se ne čudimo, da bodo komunisti in njih privrženci nasprotovali vsakemu priznanju protikomunističnega upora in vsakemu odkritju njih med in povojnih zločinskih pomorih Slovencev, ki niso hoteli postati Stalinovi pajdaši-komunisti. Da se pa katoliška Cerkev hoče istovetiti s temi ljudmi in z njimi sodelovati pri preprečanju, je pa obžalovanja vredno in odvratno. Ti ljudje so branili katoliško Cerkev, ko je bila preganjana, branili so slovenske domove in njih prebivalce pred uničenjem; zato so bili in so še DOMO-BRANCI! Zato so ti naši sobratje morali umreti najbolj krute mučeniške smrti, poleg vsega tega še oblateni z imeni izdajalcev.

Ali se šmihelski župnik zaveda, zakaj in kako so morali ti ljudje umreti? Sedaj jih pač hoče zamolčati! Zatajiti!, da ne bi užalil komunistov? Pravi, da jim hoče odpustiti? Prav, po katoliški veri! Kaj pa jim hoče odpustiti? Saj ničesar ne priznajo! Kaj pa jim hoče pozabiti? Saj ničesar ne priznajo! Ko bodo zločine priznali in krivico obžalovali! Bomo mi prvi, ki bomo stegnili roko v imenu sprave. Krivica mora biti najprej priznana! Potem je šele lahko odpuščena!

Boli nas, ko moramo tako govoriti o odločbah predstavnikov katoliške Cerkve, ker smo vsi praktični katoličani. Brat moje pokojne žene, Boris Kerč, duhovnik, moj birmanski boter, naš hišni prijatelj Janko Komljanec, župnik v Prečni, moj oče, s katerim sta bila skupaj obsojena na smrt, moja dva brata domobranca in številni sorodniki vsi ti pomorjeni in njih trupla ležijo neznano kje, zamolčani! Naj ležijo neznano kje, pozabljeni zaradi miru? Da bodo privilegiranci lahko še vedno sedeli za vratom slovenskih ljudi in po mili volji pljuvali po njih?!

Kaj naj storimo? Mi smo tu na vse to pripravljeni reagirati po tisku in drugih sredstvih nam na razpolago! Kot sem dejal: katoliška Cerkev je tu zadnja, da bi jo žalili ali ji škodovali. Mi imamo tu pismene dokaze od cerkvenih predstojnikov, da je ta oblast prepuščena posameznim župnikom! Ti povej župniku v Šmihelu, naj premisli in ploščo z imenom oz. napisom „Pomorjenim domobrancem“ postavi oz. vstavi nazaj, kamor spada.

Pozdrav od vseh naš in vsem soborcem v domovini.

Jakob Planinšek,
predsednik Tabora ZDSPB

DAROVALI SO

ZA TISKOVNI SKLAD TABOR:

N. N., Ramos Mejija	v pesih	5
Branko Pistivšek	v dol.	5
V spomin na L. Luskarja		
Mara Kolman		20
Polde Omahen		2
Milan Dular		2
Janez Kosmač		12
John Hainrihar		30
Jakob Grum		14
Anton Gaber		6
Vili Zadnikar		10
Dr. V. Meršol		20
Metoda Peterson		2
Frances Škerjanc		2
V spomin na pok. moža		
Ivana Ana Hočevar		50
(Izpadlo v št. 9/10-93)		

ZA ROŽMANOV DOM:

Dr. France Lukež	v dol.	44
V spomin na starega ata		
Andreja Lovše		
Pavlinka in Boštjan Kocmur		100
V isti spomin		
Družina I. Korošec		100
Martin Globočnik		100
N. N., Argentina		10
V spomin na pok. „Ireno“		
Primožič		
John Zupan		100
(Izpadlo v št. 7/8-93)		
Popravek iz št. 5/6-93		
Francka Ziernfeld		200
(ne 20, kot je bilo objavljeno)		
SOCIALNI SKLAD TABOR		
	v dol.	
John Hainrihar		50
Eddy Gobec		20

NA UREDNIŠKI MIZI

Vsem prizadetim darovalcem se „TABOR“ opravičuje za neljube in nehotene napake pri objavljanju imen in zneskov darovalcev, katerim se za razumevanje zahvaljujemo.

Uredništvo „Tabor“.

VSEBINA

Laž je laž. Prevara je prevara. Resnica je resnica (D.D.)	1
Terjamo resnico (I. Korošec)	2
Spominska obeležja širom domovine	6
Naši novi voditelji še vedno ne vidijo žrtev... (S. Pleško)	16
Mlin smrti (Ivan Kralj)	20
Zgodovina za 8. razred osnovne šole (T.B.)	27
Tvoj večni prav (I.K.)	33
Emilu Kužniku v spomin	34
IZ DRUŠTEV	35
MNENJA IN VRENJA - Štajerski bataljon (T. Brulc)	38
IZ PISEM	45
DAROVALI SO	III

NAŠA NASLOVNA SLIKA:

Letos bo poteklo 50 let, odkar se je slovenski narod plebiscitarno izrekel proti komunistični rdeči revoluciji in se odločil za pot poštenja in pravice. Tudi Polhov gradec je odločno pokazal svoje razpoloženje na množičnem protikomunističnem zborovanju in s tem potrdil svojo privrženost Bogu - Narodu - Domovini

Hurlingham Sucursal Correo Argentino (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 1596
	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 2619